

Het land der willekeurigen

Gerrit Paape

bron

Gerrit Paape, *Het land der willekeurigen* (onder pseudoniem J.A. Schasz). Z.p. (Utrecht) 1789

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/paap004land01_01/colofon.htm

© 2004 dbnl

Voorberigt.

Veelen der Lezers van mijne *Reize door het Apenland*, verlangden en verwagteden een sleutel op dezelve. Een verlangen en eene verwagting die mij bewonderden in een Volk dat immers behoorde te weten, dat de Natuur de gaaping tusschen de redelijke en redenlooze dieren met de Apen heeft aangevuld; dat is: dat onder de laatsten de Apen het naaste aan de Menschen komen; - een begeerte, die te verwonderen is in eene Natie, die zo zeker kon weten welk Volk der wereld, in zijne gewoonten en vooral in zijne vooroordeelen het meeste aan de Apen gelijk! - Ik kon derhalven dezen sleutel niet geven zonder aan de eene zijde de onkunde mijne Landgenooten ten toon te spreiden, en aan den anderen kant voor de waereld gebreken van dat gedeelte des Menschdoms aan 't licht te stellen, dat ik, ondanks het weinige heil dat ik 'er zelf van ervare, altoos zo veel mogelijk ontzien wil. - Over dit onderwerp evenwel denkende vielen mij de papieren van een' mijner Kunstgenooten en Vrienden in handen, die zijne Menschenkennis bekomen had, ten koste van geheel zijn tijdelijk geluk, en die daar door den inval kreeg, om een goed gedeelte zijner lotgevallen te beschrijven onder den

IV

tijtel van *het land der willekeurigen, of de verdedigers van Abimelech*. Ik vond dit stuk niet slechts belangrijk genoeg om het der waereld mede te deelen; maar, daar mijn Vriend blijkbaar het eigen oogmerk in het ontwerpen van het zelve had, dat ik in het beschrijven mijner Reize door het Aapenland gehad heb, scheen het mij genoegzaam toe ter opheldering van de laatstgenoemde te kunnen dienen: als leerende het volgende boekje hoe weinig 'er in staat is om een gansch Volk de onbegrijpelijkste zotheden te doen geloven, - met hoe weinig genoegen de waare Wijsgeer er onder verkeer kan, en hoe veel er ten allen tijde toe behooren zal, om de Menschen, ook in éénig opzigt, haare waare belangen te doen behartigen. - En nu denke ik zal men immers geen sleutel meer voor het Aapenland begeeren, daar hier geen dieren maar Menschen ten tooneele verschijnen?

Uit mijne schuilplaats, den 13 Junij 1789.

J. A. S c h a z, M.D.

De *verdedigers* van Abimelech; of Reize door het land der willekeurigen.

Eerste hoofdstuk.

Eene onverwagte gebeurtenis aan het tolhek.

Sta! sta! werd er geroepen, zo dra ik nog omtrent twintig schreden van het Tolhek af was, en vermits ik overvloedig tijd had, om te blijven staan, en ik ook niet wist, welke gewigtige redenen er voor dat bevel konden zijn, stond ik.

Mijn Leezer zal zekerlijk meer willen weten? - en het is mij lief, dus aanvankelijk reeds zijn aandacht en nieuwsgierigheid gaande gemaakt te hebben.

Dit is een geluk het welk weinig Schrijvers en nog minder Predikanten te beurt valt.

De eerste beginnen doorgaans met wijdluftige en sierlijke inleidingen, die, of zeer weinig betrekking hebben op het onderwerp dat zij behandelen moeten, of waarmede de Heeren Schrijvers alleen bedoelen, om hunne gaaven van beleezenheid, welsprekenheid, geleerdheid enz., aan den dag te leggen.

Niet anders handelt een ervaren Kwakzalver, die, ten toneele tredende, zijne Toehoorders met zig zelve onderhoud, en breed uitweid over de Hoven die hij bezogt, en de eere, die hij aldaar genooten heeft.

Deeze Inleidingen worden veelal, of ongelezen overgeslagen, of ter loops ingezien. En in allen gevallen, de Leezer heeft geen ongelijk, want die peen koopt smijt het loof weg. - De goede hemel weet, of deeze mijne Inleiding niet het zelfde lot zal ondergaan! - ten minsten dit verwijt kan ik niet onduiken, dat ik een ander berispende, dezelfde fout bega, en die door bedrog daarenboven bezwaare.

De Predikanten, zei ik, valt het geluk, om daadlijk den aandagt en de nieuwsgierigheid te trekken, nog minder te beurt, - om dat deeze, meest allen, op éénen toon en met dezelfde woorden beginnen, de minsten luisteren 'er dus na, dewijl zij het lesje van buiten kennen. - Hunne Inleidingen zijn veelal - Inleidingen, - om dat het geen manier, en bij veelen zelf eene onmogelijkheid is, om zonder Inleiding te beginnen.

En zie daar, met de twee of drie eerste bladzijden van mijn boek, mij reeds eene hoope vijanden verwekt. Ik bid mijn onpartijdigen Leezer, om, over zes of zeven maanden, maar eens de beoordeelingen over dit mijn Werk, in de maandlijksche Uittreksels van de geestlijke en waereldlijke Boekrichters te leezen, (welker Schrijvers bij mij voor eerlijke, onpartijdige, doorzigtige, welwikkende, welweegende, verstandige en godzalige Mannen te boek staan,) en hij zal verlichter zijn dan nu.

Tweede hoofdstuk.

De reiziger in de uitterste verleegenheid.

Zo als ik gezegd heb, ik stond.

Ik had reeds een goede poos gestaan, toen 'er een mannetje uit een huisje ten voorschijn trad, dat al mijn opmerking verdiende. Hij was kort en dik, met een magtig groot hoofd; breede, bruinägtige, nederhangende wangen; een groote, eenigzins kromägtige Keizers-neus; een forsche opslag van oog, met één woord, - een mannetje, zo als men, in den ouden tijd, den Aristocraat afschetste.

Hij trad naar mij toe, met een deftigheid, waarvan het oogmerk was, om mij een beevend ontzag inteboezemen. Op een zekeren afstand hield hij stil; trok de kop agterwaards; stak de borst vooruit, en vroeg, op een toon, die in een zelfden graad, als een rollende kogel op een holliggende plank, den donder naarbootste:

Wie zijt gij?

Nooit is mij een vraag gedaan, zelf van mijn

wijf niet, wanneer ik 's nagts te huis kwam, waarop ik minder in staat was te antwoorden. Ik stond even verslagen en verleegen als onze grootvaders, die, ijverende voor hunne Privilegien, gevraagd werdt: ‘maar wat zijn uwe Privilegien?’

Tegen wil en dank, moet ik hier een verbaazend stuk agter uit springen, ten einde mijn Leezer eene volledige reden, van deeze mijne verbaasdheid te geeven. Wij zullen er een nieuw Hoofdstuk mede beginnen.

Derde hoofdstuk.

De waare en eenige reden, waarom de schrijver gevlugt is, en zijn vaderland verlaaten heeft.

Voor mijn trouwen had ik bijstere vooroordeelen: elk mensch heeft zekerlijk de zijnen, maar grooter dan die ik voedde, kunnen ze met mooglijkheid niet weezen.

Ik zal er slegts drie van opnoemen.

Vooreerst, met betrekking tot het Kerklijke.

Ik dagt, dat alle Predikanten Heiligen, en zelf zodaanigen waren, als zij ons wilden hebben.

Ten tweeden, met opzigt tot het Burgerlijke.

Ik verbeelde mij, dat alle Rijken verstandig en edelmoedig, en alle Bewindsluiden, eerlijk, bekwaam en onstaatzugtig waren.

Ten derden, met opzigt tot het Huishoudelijke.

Ik stelde ontwijfelbaar vast, dat alle Meisjes en Vrouwen, Engelingen, Gelukzaligheden der aarde, Andereïkken, enz. waren.

Het laatste vooroordeel inzonderheid was magtig sterk bij mij. Nimmer zag ik een Meisje of ik wierd verrukt van eerbied. Dikwijls, dagt ik, welk een voorrecht voor het Mannendom, dat de Godinnen den Hemel verlaaten, om ons met hun bezoek te verëeren! Zag ik een getrouwd Man, - dan kon ik niet anders dan hem benijden. - Zo dikwijls ik zijn Huisdeur inkeek, verbeelde ik mij niet anders, of ik keek, even als de Jongens door de spleeten van een Tuinheining, regelregt in 't zalige Hemelrijk.

De getrouwde Mannen zullen, op het leezen van deeze periode, mij zekerlijk uitlachen, -

maar laten zij eens te rug denken, toen zij nog Vrijers waren, welke verbeeldingen zij zig toen van de Vrouwen gevormd hebben, - en welke overéénkomsten zij nu tusschen die verliefde schetsen en hunne vleeschlijke origineelen vinden! - doch ik bid hen, deeze vergelijkingen niet ten aanhooren hunner Wederhelften te willen maaken.

Ik trouwde.

Ik ondervond.

Ik werd veel wijzer.

Ik verviel tot knijzerij,

En ... ik vervloekte mijn vooroordeel.

Ik zal hier ter stede geen Leevensbeschrijving van mij zelve geeven. Dit is een stuk, dat een Boekdeel op zig zelve waardig is, en dat ik voorneemens ben in een deftigen sentimenteelen melancoliquen Heldenstijl, in twaalf prozazangen, met platen, uittegeeven.

De Leezer weete slegts, dat ik een koppig, brutaal, heerschzugtig, scherpgenageld en puntiggetand Wijf heb, tegen wier woede ik geenzins ben opgewassen.

Te vergeefsch had ik Jaaren agter een beproesd, om, of mijn Wijf te verbeteren, of haar kwijt te raaken.

De minste ziekte, die zij had, speelde ik, in

mijn qualiteit als Geneesheer, de Hooplooze, ten einde haar medicijnen te kunnen ingeeven, die - haar grondwettig herstellen konden.

Dus, bij voorbeeld, toen zij eens een zweerende teen had, schreef ik haar bij aanhoudenheid sterke purgatiën, fomatieven en zweetdranken voor. Ik liet onder haar armen, in haar hals, agter haar ooren, en onder haar voeten sterke Spaansche vliegen leggen. Ik liet haar niet anders dan bloempap, en dat nog maar zeer weinig teffens, eeten. Ik verzogt mijn Buurman een hevig geklop tegen de andere zijde van de muur te maaken, welken in haar bedstede uitkwam, en deed een verschriklijk ratelende bierwagen, of mallejan, den ganschen nagt door, onder mijn glazen voorbij hollen, zo dat zij in 't geheel niet rusten kon.

Hier door werd zij wel ten uittersten zwak, maar de booze geest week daarom niet van haar. Zo lang zij maar eenige kragten had, bezigde zij dezelve, om mij te vloeken, te schelden, en mij de stinkende gewrogten mijner fomatieven en purgatiën naar den kop te smijten.

Van alle deeze middelen moest ik eindlijk afzien, om dat ze mij te moeilijk en te kostbaar vielen, vooral ook, om dat ze zeer gevaarlijk waren, want mijn Buuren, het goede en heilzaa-

me mijner oogmerken niet bevroedende, hadden kwaadaartigheid genoeg, om mij te verdenken, van opzetlijk mijn vrouw te willen vermoorden, - dat, de Hemel weet het, - evenwel nooit in mijn hart is opgekomen.

Vierde hoofdstuk.

Het gewichtig vervolg van het voorgaande.

Ik wist dus niet beter, dan het voorbeeld van den grooten Job te volgen, die zig vernoegde met zijn raazende Bijslaap eene Zottin te noemen, evenwel met dit onderscheid, - (en altoos blijft er een groot onderscheid tusschen een Heiligen en een gemeen Mensch, -) dat ik dien verdienden scheldnaam tusschen mijn tanden mompelde, zo dat mijn ribbe het niet hooren, ten minsten niet verstaan kon.

Intusschen stak in Holland het Patriottismus het hoofd boven. Een verschijnzel, dat ik met meer dan duizend oogen begluurde, eer ik er mijn hart aan overgaf. - Eene grondwettige Her-

stelling, dagt ik, bij een geheel Volk, hoe is dat mogelijk, daar een huiswettige Herstelling, voor elk manlijk wezen zo onmogelijk is?

't Is hier de plaats niet, om reden te geeven, waarom ik een Patriot werd. Ik werd het, - en mijn Wijf stelde zig daadlijk regt tegen mij over.

Hier opende zig een nieuwe en rijke bron van huislijke onéénigheeden.

Uit hoofde van den geweldigen tegenstand, die ik van haar hand ontmoetede, werd ik hoe langs hoe vaster in mijn geloof. Wij knorden er daaglijks om, en verbitterde hoe langer hoe meer tegen elkander: want, (ik beken mijn zwak,) wij twisteden en kaakelden, niet om malkander met reden te overtuigen; maar om elkander te overschreeuwen en volstrekt gelijk te hebben! - een lelijk gebrek, waarlijk, dat, God dank! in de geheele Republiek tusschen niemand anders, dan mij en mijn Wijf plaats vond.

Geheel Holland weet, dat ik mij altoos als een stille in den Lande, wat publike bedrijven aangaat, gedraagen heb. - Niet zo zeer, om dat ik vreesagtig, afhankelijk, vroom of iets dergelijks was, - neen! maar om dat ik de waereld nooit anders beschouwd heb, dan als een vertwijffelde zieke, waaraan geen zelf te strij-

ken is, en waarbij men slegts geld en tijd verkwist, als men dwaas genoeg is, om ze te willen verbeteren.

Dat ik met mijn Wijf over de Landszaaken twistede? was geheel iets anders, - ligt dat er een hoekje op Gods aardbodem was, waar ik de gevoelens van mijn hart, met handen en tanden, staande hield.

Bij de omwenteling in 1787. was niemand ongelukkiger dan ik. - Mijn Wijf, - maar deeze huislijke vervolging gaat alle beschrijving te boven! - Ik waag het niet er iets van te zeggen! - 't Was even zoo goed, als of ik de brandende hel, met een stukje houtskool op graauw papier wilde schetsen. - De herdenking doet mij sidderen! - Mijne Leezers neemen het dus ten goede, dat ik hen mijne martelingen niet afschildere.

Honderdmaalen en meer keek ik uit, of er geen Drost, geen Schout, Dienders of andere Vangers kwamen, die mij de barmhartigheid beweezen van mij agter de tralien te sluiten; - 't is waar, ik was mij zelfs wel geen misdaad bewust, die zulks verdiende, maar in een tijd van mirakelen, weet men niet wat er gebeuren kan.

Al mijn uitzien, mijn vuurig wenschen en

verlangen was te vergeefs! - Niemand daagde er op, om mij aan de woede van mijn omwentelingswijf te onttrekken. - Ik bood mij zelf aan, om gekerkerd te worden, dan! - om dat het een gunst voor mij zou geweest zijn, - werd mijn verzoek rondit afgeslagen.

Eindelijk nam de Republiek de reis naar 't Zuiden aan. Een schoone gelegenheid, dagt ik, waarvan ik mij bedienen moet.

En dus ging ik vlugten, enkel en alleen, om van mijn wijf verlost te weezen; - schoon allen die die mij zagen vlugten niet anders konden denken, of ik was ten minsten tienwerven buiten de Amnestie gesloten.

Met honderd oogen keek ik agter mij om: verborg mij nu en dan onder een misthoop, in een kalkhok of dergelijken, niet uit vrees voor de justitie, zo als men mij, nog lang naderhand, den naam gaf, maar uit benaauwdheid, dat mijn Wijf mij met de hairen weder naar huis zou sleepen.

Vijfde hoofdstuk.**De vlugtende doctor passeert door het tolhek.**

Onder de veelvuldige voorzorgen, welken ik gebezigd had, betreklijk mijn vlugt, had ik slegts twee kleinigheden vergeeten.

De eerste was,

Dat ik mijn voordeur uitliep, zonder te weeten waarheen, in de voorönderstelling, dat ik wel ergens tegen aan zou stuiten.

De tweede was,

Dat ik, voorneemens zijnde, mijn waaren naam te verbergen, geen anderen naam aangenomen, of er zelfs op gedagt had om het te doen; dat ik ook bij mij zelve niet bepaald had, ingevallen men mij vroeg, van waar ik kwam, om een gefungeerde woonplaats op te geeven.

Toen nu het Tolheksmanneltje aan mij vroeg, *wie zijt gij?* - stond ik als van den donder getroffen.

Wie ik ben? vroeg ik.

Ja! wie gij zijt? hernam hij.

Wanneer iemand voorgenomen heeft, zig volstrekt niet bekend te zullen maaken, dan is dit de allerleelijkste vraag van de waereld.

Wie ik ben? vroeg ik nog eens.

Ja! ja! hernam hij, wie gij zijt?

Maar, zei ik, die zelfde vraag zou ik u ook kunnen doen.

Dat zoud gij ook, was het bescheid, terwijl hij een gelaaden pistool voor den dag haalde, maar hier mede zou ik u mijn antwoord toedonderen, en -

Vermoei u niet, viel ik hem in de reden, ik ben Doctor, en ik noemde mijn' regten' naam. - De verhaasting en onverwagtheid deed deeze gulle belijdenis van mijne lippen rollen.

Passeer dan door het Tolhek, zei hij op een minzaamen toon.

Dit deed ik.

Zesde hoofdstuk.**De bedelaar.**

Het hoogmoedig en dwinglandisch gedrag van dit Tolheksdeurwaardertje, die, zo regt op den man af, zijne vraagen inrigtede; met zulke gedugte drangredenen zijne onderzoekingen ondersteunde, en met eene zegevierende vriendelijkheid mij, als 't ware, beschimpte, vermids ik zijn zin had moeten opvolgen, hield eenigen tijd mijne gedagten gaande.

Hoe is 't mogelijk; dacht ik bij mij zelve, dat men zulke impertinente karels aan een Tolhek plaatst! - Is dit een geschikt middel om vreemdelingen te lokken? - Strekt het niet veelëer om de gansche beschaafde waereld afte schrikken, van een land te bezoeken, waarmen zodaanige Tolhekken moet passeeren?

Dus in diepe gedagten voortwandelende, en vergelijkingen en toepassingen maakende, trad een Bedelaar schielijk van agter een boom te voorschijn.

Een aelmoes! - zei hij tegen mij, op een

brutaalen toon, en te gelijk de hand uitsteekende, om die aantevatten.

Ik bezag deezen knaap van het hoofd tot de voeten, en meende, met een gramstorig gelaat en diepe verontwaardiging, hem voorbij te stappen. Dan hij stak de hand nu verder uit, en greep mij bij den rok.

Een aelmoes, zeg ik u! - dus graauwde deeze onbefchofte vraager mij met eenen toe.

Ik tilde den arm op, om hem een frissche muilpeer te geeven; dan, met eene sprong stond hij regt voor mij, met een groot mes in de vuist.

Een aelmoes! herhaalde hij, - of anders! - hier wees hij mij, hoe hij mij den hals zou afsnijden, bijaldien ik geen aelmoes gaf.

Zulk eene vervaarlijke drangreden kon ik niet tegenkakelen, om dat ik geen geweer bij mij had. Ik tastede in mijn zak; greep wat mij voor de hand kwam, en gaf hem een gulden.

Wagt wat! riep hij, en bezag de gulden.

Hij schudde den kop.

Ik heb u om een aelmoes gevraagd, zei hij.

(Ik tastede andermaal in mijn zak.)

En dit is geen aelmoes.

Hoe veel is dan een aelmoes in dit land? vroeg ik.

Een oortje, was zijn antwoord.

o Ho! mijn vriend! voerde ik hem te gemoet, al wat er over is, word u geschonken.
Hier mede wilde ik vertrekken.

Kind van den bliksem! zei hij daarop, terwijl hij wederom met zijn kaasmes voor mij sprong, heb ik niet gezegd, dat gij wagten zoud?

Ik bleef staan, even als Lots huisvrouw.

Hij haalde eenig geld uit zijn zak, en gaf mij negentien stuivers en zes duiten te rug.

Aldus moet het weezen! sprak hij onder het tellen: en nu bedank ik u voor uw aelmoes.

Hier mede vertrok hij.

Welk een Land is dit? vroeg ik bij mij zelve; doch vermits er niemand was, die mij kon antwoorden, vroeg en hervroeg ik, en bleef zo wijs al te voeren.

Zevende hoofdstuk.

De herberg.

Altoos menschlievende en toegeevende; poogde ik mij zelve te overtuigen, dat de bron van deeze verregaande brutaliteiten, geenzins in de

algemeene order, of wijze van bestuur te vinden was. De inrigting deezer Maatschappij, dagt ik, zal zekerlijk in diervoegen zijn, dat de wetten vooräl zorg draagen, dat niemand beledigd, niemand gedwongen wordt in eenige zijner handelingen, welke niemand benadeelen, en vooral niet in die geenen, welke loutere edelmoedigheid ten grondslag hebben.

Wanneer de Tolheksmannen of Bedelaars, of dergelijk canailje, ons de wet mogen voorschrijven, zelfs in 't stuk der milddaadigheid, en hun gezag met pistool en mes onderschraagen, dan mag de Vorst zo despotiek zijn als hij wil, maar hij is in de daad de afhankelijkste van allen, en zijn rijk is kort van duur.

Intusschen naderde ik een herberg. Ik meende voorbij te stappen, als geen dorst hebbende; doch even voor het huis zijnde, schoot de waard naar buiten en regelregt op mij aan.

Gij hebt dorst! zei hij tegen mij, terwijl hij mij bij de borst vattede, en mij heen en weder slingerde, ten einde ik ja zou zeggen.

Ik werd boos, en welk rechtgeäart Vaderlander zou in dit geval niet vervloekt boos worden?

Ik heb geen dorst, gaf ik vrij bitsch hem ten antwoord, en poogde mij uit zijne handen te rukken.

Gij hebt dorst, karel! riep hij andermaal, met een stem, die even als een donder door mijne ooren ratelde.

Ik tragttede te vergeefsch mij los te maaken. Hij keek mij aan, even als een losgebroke dolleman, en knerste op zijn tanden, dat het bloed hem ten monde uitvloog.

Ziende dat het veiligst was, deezen krankzinnigen toe te geeven, zei ik.

Wel nu, ja! ik heb dorst.

DE WAARD .

Dan moet gij drinken.

IK .

Dat behoeft juist niet.

DE WAARD .

Gij moet drinken, vervloekte!

IK .

Maar wie geeft u recht om mij te dwingen?

DE WAARD .

Ik wil, dat gij drinken zult.

IK , *mij zelve losrukkende.*

En nu wil ik niet drinken.

DE WAARD .

Dan haale u de donder!

Met deeze woorden, stapte hij een weinig ter zijde af, en wenkte twee zijner oppassers, die op een volle galop, naar ons toe kwamen.

DE WAARD .

Deeze kerel heeft dorst.

DE OPPASSERS .

Dat heeft hij ook.

DE WAARD .

En hij moet drinken.

DE OPPASSERS .

Dat moet hij ook.

DE WAARD .

Maar hij wil niet.

DE OPPASSERS .

Hij moet. -

Fluks werd ik aangegreepen, en met lijf en ziel de herberg binnen gesleept.

Hier zaten verscheiden luiden, elk met een bijzonder gelag, en elk op eene bijzondere wijze. Dus bij voorbeeld, zat er een te midden op de tafel; en hing met zijn handen aan de lijst van de schoorsteen; een ander zat op den grond, met zijn beenen op de stoel; nog een ander lag op zijn knien, en hield beiden zijn handen in een groote doofpot, enz.

Het schijnt, dagt ik, dat hier elk volgens zijn begrippen leeft en geen anderen regel kent dan zijn wil. Indien deeze luiden zig onderling wel verstaan, dan is het wel, maar wee de vreemdelingen en de geenen, die geen genoeg-

zaame kragten in hunne spieren hebben. Ook is er nooit grooter wonderwerk geschied, indien dit volk het volhoud.

De Waard kwam intusschen wederom, met een glas bittere jenever, tot overlopens vol, in de hand. Daar, zei hij, zeerforsch, drink!

Ik vattede het glaasje. Ik wensch u gezondheid! zei ik tegen hem, mij buigende en het glas aan mijn mond brengende.

Dan! - hier verging mij hooren en zien, door een geweldige slag, die mij het onderst boven van mijn stoel deed rollen.

DE WAARD .

Weer- en windskind! zult gij mijn gezondheid drinken?

IK .

Ik wilde u eer bewijzen.

DE WAARD .

En ziet gij daar dat zwijn niet?

IK .

Dat zwijn zie ik.

DE WAARD .

De gezondheid van dat zwijn zult gij drinken.

IK .

Van dat vuile dier?

Hier volgde een tweede slag, waarbij ik dagt ten hemel te vaaren.

Toen ik bijkwam, en langzaam mijne trillende oogleden van elkander tilde, stond de waard met een ander glas jenever, zo vol als 't vorige, in de hand vlak voor mij.

Drink! riep hij, en wel, - drink de gezondheid van dat zwijn.

Ik deed het, want een derde slag had mij voorzeker buiten de mogelijkheid gesteld, om ooit weder te kunnen drinken.

Toen ik gedronken had vroeg ik wat ik verteerd had?

Niets, antwoorde de waard, 't is mij genoeg, dat gij gedronken hebt.

Ik verwonderde mij hoe langs hoe meer, en stond in beraad, om weder te keeren, dan overweegende, dat alle deeze onbeschostheeden mij bij toeval konden overkomen zijn, om dat iets dergelijks niet algemeen onder een beschaafd volk kon stand grijpen, en door geen gezonde Staatskunde kon geduld worden, wandelde ik voort.

Agtste hoofdstuk.**Elk wil zijn zin hebben.**

Dat een mensch zijn zin wil hebben is ten naasten bij zo natuurlijk als de ademhaaling. Groot en klein, oud en jong, rijk en arm alles woelt en wroet, om zijn zin te krijgen. De kinderen in de wieg, als ze hunne begeerten nog niet door woorden kunnen uitdrukken, schreeuwen zo lang tot zij hun zin hebben. De jongens, dit weet elk, die ooit van den Hemel met kinderen gezegend is geworden, deeze moeten hun zin hebben of den huid vol slagen. De meisjes verstaan dit kunstje ook meesterlijk. Ik beroep mij alleen op ouders en voogden, welke mangraage dogters moeten bestuuren. Tot verhangens en verzuipens toe, dwingen zij om den man waarop zij hun zin zetten. Ouders en Voogden krijgen in dit geval zomtjids ook wel eens de kuuren in 't hoofd, om hun zin te willen hebben, doch gemeenlijk, wanneer zij hun zin krijgen, komt er een wonderwerk tusschen

beiden. De vrouwen, - o barmhartige Goden! gij weet het, dat deeze een oosterschen sceppter zwaaien, en dat bij veelen een oogopslag genoeg is, om ons, - mannen, - in allerlei hoeken en in allerlei bogten te doen staan. - Zekerlijk hebben wij ook weleens onzen zin, - maar zelden nooit, dan wanneer onze vrouwen naar de kerk of naar de markt zijn. De geestlijke en waereldlijke bestuurders, wie durft er aan twijselen, of zij er niet alles aan waagen, om hun zin te krijgen? Wee, wee het land, waar het niet naar hun zin uitvalt! In de oude geschiedenissen vind men voorbeelden, dat geheele Republieken bijna ten ondersten boven gekeerd zijn, alleen om dat twee of drie heerschzugtige koppen, op geen andere wijs hun zin konden krijgen! - dan, God zij geloofd, deeze tijden zijn voorbij, en in onzen leeftijd hebben wij nooit iets dergelijks gezien!

En ik, Doctor, heb ook gaarne mijn zin. - Evenwel op een bescheiden wijs, en in dit geval heb ik maar zeer weinig naarvolgers.

Op een bescheiden wijs, - dat is, - wanneer ik kans zie om mijn zin te krijgen, zonder merklijk gevaar te loopen. Zie ik, bij voorbeeld, dat de hoop jongens, die te midden op

mijn weg staat, bang voor mij zijn, en kan ik gissen, dat zij voor mij wijken zullen, wanneer ik stout en trotsch er op aanstap, dan is mijn zin volstrekt, om er midden door heen te gaan, en als dan krijg ik ook mijn zin.

Maar beginnen de jongens mij aan te grijzen; mij uittesarren; in de handen te wrijven en dergelijke blijken van vegtlust meer te geeven, dan is mijn zin, om een omweg te neemen of om weder te keeren, en in dit geval krijg ik ook mijn zin.

Zomtijds, maar zeer zelden, volg ik het voorbeeld van mijn Catechizeermeester, zal. ged.

En wat is dat?

Toen ik bij dien rechtzinnigen man leerde, hield ik veel van disputeeren, waartoe hij zelf mij aanzettede, want, zei hij, hier door leert men het meest, en de kerk is er al haar grootheid en glorie aan verschuldigd, want over duizend dingen, (kleinigheeden waaraan geen verstandig man anders ooit gedacht zou hebben,) zijn er duizend boeken geschreeven, en millioenen ketters om verbrand, gewurgd, gehangen of verzoopen.

De disputeerziekte wortelde eindelijk zo diep bij mij in, dat ik, in zaaken, die zo klaar als de middagzon waren, altoos duisterheeden, en

dus stof tot twisten vond, en ofschoon het meest van zelf sprak, dat ik ongelijk had, nam mijn Meester echter altoos de ontzaglijke moeite, om mij breedvoerig te wederleggen, en mij eindelijk, wanneer ik halsterrig bleef, op eene zonderlinge wijs, te overtuigen.

De Menschen te onderwijzen, zei hij altoos is mij opgelegd, en hen te overtuigen is als Catechizeermeester mijn pligt.

Eens moesten wij over Adam en Eva handelen. Ik had in een zeker boekje gelezen, dat het hoogstwaarschijnlijk was, dat het eerste paar Menschen van glas, en wel van het beste engelsche soort geweest ware. Dit begrip kwam mij zo aanneemlijk voor, dat ik het stout en stijf tegen mijn Meester staande hield. Ik beweerde, dat een glazen Adam het allernaast aan de volmaaktheid kwam, even gelijk het glas de hoogste trap van volkomenheid bereikte, om dat geen geweld van vuur het tot iets anders, dan tot glas brengen kon: dat glazen Menschen in de saamenleving ook verre weg de besten zouden weezen, om dat men hen door en door zou kunnen zien, zo dat men niet zou behoeven te raaden, wat er in hun binnenste omging, enz.

Mijn Meester, op dergelijke ketterijen af-

gerigt, voerde twee bewijzen tegen mijne stelling aan, waar aan ik vervloekt veel te kluiven had.

Vooreerst, zei hij, kan Adam en Eva onmogelijk van glas geweest zijn, want de kunst van glasblaazen is eerst veel eeuwen naderhand uitgevonden: en nog minder kunnen zij van Engels glas zijn geweest, dewijl Engeland, ten tijde van Adam en Eva, nog op verre na niet bekend of ontdekt was.

Ten tweeden, zijn glazen Menschen het allerverste van de volmaaktheid verwijderd. De minste stoot, die zij tegen elkander deden, of de minste val, zou hen immers in stukken doen breeken, of schaeloos maaken! Zij zouden elkander de hand niet durven geeven, uit vrees van de hand te zullen afknappen; heet water zou hen alle oogenblikken in gevaar van bersten brengen, en dergelijke onvolmaakte omstandigheden meer.

Ik bragt, na lang bedenken, hier tegen in, dat Adam en Eva wel van glas konden geweest zijn, al kwamen zij juist niet uit een Engelsche glasblaazerij; dat mogelijk het glasblaazen slegts een naaraaping van deeze glasmenschen was; en dat, wat de samenleving betrof, de volmaaktheden der ziel zekerlijk, in dit geval, die van het

lighaam zouden geëvenaard hebben: dat is, dat men als dan elkander met de hoogstmooglijke voorzigtigheid zou behandeld hebben, enz.

Mijn Meester nam de geheele Bijbel te baat, en las mij meer dan honderd plaatsen voor, om te betoogen, dat Adam en Eva van vleesch en beenen waren geweest.

Ik gaf het hem echter niet gewonnen, maar kakelde er ten sterksten tegen in. Op 't laatst liep het zo verre, dat wij beiden te gelijk begonden te praaten, te schreeuwen en te raazen, en vermits mijn Catechizeermeester altoos gewoon was zijn zin te hebben, ten minsten bij zijne Leerlingen, sloeg hij mij derwijzen met den Bijbel om de ooren, dat ik hem eindelijk gelijk gaf, en daarenboven beleed hartlijk blijde te zijn, dat ik de voorönderstelde volmaaktheid van Adam, (zijn glasägtigheid naamlijk,) niet bezat, dewijl ik als dan in honderd duizend stukken ware verbrijzeld geworden.

Dit voorbeeld volgde ik nu en dan, maar zeer zelden, dewijl ik de begaafdheeden noch het gezag van een Catechizeermeester bezit.

De handelwijzen van den Man aan 't Tolhek, den Bedelaar en den Waard kwamen mij dus niet vreemd voor, maar ik kon dergelijk een Despotismus, (indien het bij allen gevonden werd,

zo als ik naderhand zag,) niet overéénbrengen met de weezenlijke belangen van den Staat in 't gemeen, en van die van elk Lid in 't bijzonder.

Natuurlijk derhalven werd ik nieuwsgierig te weeten in wat Land ik mij bevond, en hoedaanig de inrigtingen in het zelve waren.

Als men zich eens met Staatzaaken bemoeid heeft, laat men er niet ligt van af. Ongevoelig worden wij medegesleept, en eer wij 't weeten staan wij te midden in de moddersloot.

Negende hoofdstuk.

De kerk.

Ik spoedde mij voort, om nog bij tijds een Stad of Dorp te kunnen bereiken, waar ik meerder inlichting dagt te zullen vinden.

Eerlang deed zig een toren aan mijn oog op; kort daar na het dak van een Kerk, vervolgens de Kerk zelf en eindelijk een menigte Huizen. Ik verdubbelde mijn schreden en stapte een groot, schoon Dorp binnen.

De Huizen en Winkels waren geslooten, en

uit de diepe stilte, die er heerschte, besloot ik, dat de Bewoonders of een middagslaapje naamen, of in de Kerk waren, of wel beiden te gelijk deden, om dat ik zeer dikwijls gezien, en zelf ondervonden heb, dat men nooit gemaklijker en aangenaamer slaapt, dan onder een nademiddagspredikatie, het zij dan een vrije text, maar vooral een verklaring over den Catechismus.

Vermits de Kerkdeur openstond, besloot ik, dat het den tijd van den Godsdienst was. Ik vertoefde er niet op, maar ging in de Kerk.

Ik verwonderde mij niet weinig de Kerk zoo opgepropt vol menschen te zien, dat, gelijk de oude wijven zeggen, men er geen hond met de staart zou hebben kunnen uithaalen, en dat alle deeze menschen zo wakker en zo aandachtig waren, als ze immer in een Schouwburg konden zijn,

Zekerlijk, dagt ik, moet hier een intressante stof verhandeld worden.

Ik vroeg aan iemand, die naast mij stond, wat de text was.

Zie het zelf! was zijn antwoord, terwijl hij mij zijn Bijbeltje overgaf. Bij dat vouwtje moet gij zien.

De Man had het zo druk met luisteren, dat hij mij verder niets zeggen kon.

Dit vouwtje nu was gelegd bij het negende Hoofdstuk van het Boek der Richteren, waarin de Historie van Abimelech verhaald werd.

Vermits ik deeze Historie meer dan eens in 't Vaderland geleezen had, gaf ik den Vriend zijn Bijbeltje te rug, en luisterde met den grootsten aandacht.

Ik denk mijn Leezers geen ondiens te zullen doen, met hen een kleine schets van deeze predikatie voor oogen te houden. Het staat zekerlijk niet aan mij, om te oordeelen, in hoe verre deeze Leeraar al of niet gelijk had. Dit is een teêr stuk, dat voor mij andermaal van lelijke gevolgen zou kunnen weezen, bij de uitgave van dit boek, dewijl in mijn oogen niets gedugter is, dan de haat en vervolging van een Geestlijke, die ten minsten duizendmaal op een jaar welmeenende uitroept: Hebt uwe Vijanden lief! Zegentze die u vervloeken! enz.

Ik zal een afzonderlijk Hoofdstuk voor de predikatie neemen.

Tiende hoofdstuk

De historie van Abimelech.

De Predikant, (die niet in 't zwart, maar in gekleurde klederen predikte,) zei onder anderen:

Gij beschouwd Abimelech uit een verkeerd oogpunt, mijne geliefde Toehoorders! wanneer gij hem van onrechtvaardigheid beschuldigt.

't Is waar, hij riep te Sichem alle de Broeders zijner Moeder, en het gansche geslacht van den huize des Vaders zijner Moeder bij een. Hij sprak tot hen, - en wel, - hij sprak tot hen, overeenkomstig zijne belangen en oogmerken, - maar hier aan misdeed hij niet: - waarom zou men niet tegen zijn Bloedverwanten mogen spreken? waarom zou men hen niet in den arm mogen neemen, om zig zelve den grootsten dienst te bewijzen?

Abimelech wilde heerschen, - en deeze zugt om te heerschen was billijk, was prijslijk, - want hij gaf reden van zijn zaak. Hij had

de magt in handen! Hij had Zoldaaten! Hij kon gezegd hebben, hier ben ik, gehoorzaamt! Maar wat doet hij? - Hij pleegt raad met zijne Vrienden, - dat is, met die geenen, die het grootste belang er bij hadden, dat Abimelech groot en rijk werd, - het was dus zeker, dat zij hem getrouw en ten besten raaden zouden.

Wat is beter, zei hij, dat zeventig Mannen, alle Zoonen Jerubbaals, over u heerschen, of dat een eenige Man over u heersche? Gedenkt ook, dat ik uw vleesch en uw been ben, en 't geen er meer volgt.

Hij wilde zeggen:

Gij Mannen, Broeders! wie het enkel en alleen te doen is, om geregeerd te worden, om geregeerd te worden, in dier voegen, dat gij er de rijke vrugten van plukt. Dat gij er bedieningen en amten door verkrijgt. Dat gij, in één verstand met het Hoofd van den Staat staande, onder hem, ja! onbepaaldlijk bukt, maar teffens, dat gij, op uw beurt, over die geenen, welken aan uw bestuur ondergeschikt zijn, onbepaaldlijk te zeggen hebt, en hen naar uwe pijpen leert dansen; op dat ik eens deeze uitdrukking bezige.

Gij, Vaderen des Volks! maar ook Vaderen van

uw eigen Kinderen! wie het niet genoeg is zelve geregeerd te worden, maar die uwe tedere zorgen ook uitstrekt over de vrugten uwer lendenen, en bij uwen levende lijve, hen hunnen luistervollen staat wil verzekeren, door de opvolgingen, die een Vorst u verleen kan! - Gij zijt de geschikte voorwerpen tot welke ik mij vervoegen moet, en waardoor ik alleen mijne oogmerken bereiken kan.

Is het niet onëindig beter, dat een enkel Man het onbepaald gebied voere? dat een enkel Man volstrekt meester zij van alle Staatsverheffingen, Gunstbewijzen en Belooningen? - Is het niet beter, dat de beschikking van uw lot, en van het lot uwer Kinderen, van één Man afhange? dat gij, om voorwaards te komen, slegts éénen Man te gewinnen, slegts één Man te verzoeken, te smeeken en te dienen hebt, dan dat gij zeventig Meesters over u stelt, - zeventig Zoonen van Gideon, - die, - hoe zeer ze ook hun braaven Vader mogen gelijken, met alle zekerheid echter, zeventigerlei belangens zullen hebben? Dat de eene u toestaat zal de andere u weigeren. De eene zal uw vriend, de andere zal uw vijand weenen, - en, om dat zij steeds elkander zullen dwarsboomen, zult gij niet, dan bij wijze van wonderwerk, uw

zin krijgen, tot hooger staat geraaken, of een voordeelig amt bekoomen.

Dat meer is:

Deeze zeventig Mannen hebben wiskunstig zeventig behoeften, die zij niet zullen nalaaten, in de eerste plaatsen te vervullen; dus mist gij reeds zeventig kansen, om voordeel te doen. - Dit was nog weinig en nog om overtekomen, - maar deeze zeventig Mannen hebben Kinderen of zullen ze krijgen, en wanneer er iet te deelen valt, zullen deeze Kinderen zekerlijk aan u worden voorgetrokken, dus gij gemaklijk kunt begrijpen, dat er niets voor u zal overschieten.

Daarenboven:

Gedenkt ook, dat ik uw vleesch en uw been ben.

Doch alvorens wij hier toe overgaan, heb ik uwer aandagt, enz.

Onder het recommandeeren van den Armen nam ik, zo als duizenden met mij deden, de vrijheid om mijn neus te snuiten.

Elfde hoofdstuk.**De historie van Abimelech. (*Vervolg van het vorige.*)**

De gekleurde Dominé, zijn zweet hebbende afgeveegd, begon weder als volgt.

Gedenkt ook, dat ik uw vleesch en uw been ben.

Mijne zeer aandagtige Toehoorders! dat wil zeggen:

Overweegt bij dit alles, dat reeds zeer veel is, dat ik geen Vreemde, geen Onbekende, geen Uitheemsche, geen Buitenlander ben! - Neen! Ik ben een uwer Land- en Geloofsgenooten. Ik ben een Sichemieter, die onder u is opgevoed, die onder u woont. Ik heb zelf de naauwste betrekkingen op u. - Ik ben uw Bloedverwant. Gij zijt, (zouden wij nu zeggen,) mijn Ooms en mijn Neeven.

Dit mijne Toehoorders! was eene uittermaaten sterke aandrang;

Want:

Nimmer heeft men die betrekkingen, die liefde en geneegenheid, voor Vreemden, welken men voor zijne Vrienden en Naastbestaanden heeft.

Gaat van u zelve af, Toehoorders! Zoud gij niet alles doen voor uw Zoon, voor uw Dogter, voor uw Oom, uw Meui, uw Neef of uw Nigt? - en moet, - *moet* de liefde niet het eerst van ons zelve, of van die geenen, welken ons het naaste zijn, beginnen?

Uit dit alles blijkt, dat Abimelech niet anders deed, dan het geen daaglijks gedaan werd, en het geen wij allen, in die geleegenheid zijnde, doen zouden, en derhalven dat hij niets onrechtvaardigs deed.

Laaten wij nu zien wat er verder gebeurde.

De Broeders zijner Moeder ende het gansche geslagt van den huize des Vaders zijner Moeder hadden Abimelech zeer wel begreepen.

Hij had niet gezegd, wat is u beter, dat zeventig Mannen, alle Zoonen Zerubbaals, (dat is Gideons, zie Judicum, capittel 7. vers 1.) of, dat ik over u heersche? hier toe was hij te nederig. - Neen! maar hij vroeg: wat is u beter, dat zeventig Mannen, en het geen er volgt, of, dat *een Man* over u heersche?

Hij had dus zig zelve geenzins als Heerscher voorgesteld of aangepreezen. Hij hield hen een

vraag voor, welke, in de toenmalige omstandigheden van Israëls gebied, eene onwederspreeklijke waarheid in zig sloot. Ja! moest elk een zeggen, die zijn Vaderland beminde, 't is beter door Een dan door Zeventig geregeerd te worden.

Ik erken, mijne zeer geliefde Toehoorders! dat Abimelech er bijvoegde:

Gedenkt ook, dat ik uw vleesch en uw been ben.

Maar mogt hij dat niet doen?

Was dit geene waarheid?

Was hij ook niet voorverordend tot de koninglijke waardigheid.

En als er niemand is, die ons recommandeerd, moeten wij het ons zelve dan niet doen?

Wat was nu het gevolg van dit voorstel?

Het gevolg was:

Dat de Broeders zijner Moeder de getrouwe Tolken werden van alle zijne woorden. Dat zij alle deeze woorden spraken voor de ooren aller Burgeren van Sichem. Dat is, zij kwamen er openlijk voor uit. - Ter kwaader trouw beschuldigt men Abimelech, wanneer men zegt, dat zijne vrienden het Volk opstookten, dat zij het Gemeen wijsmaakten, dat het Land niet wel bestuurd, de Constitutie niet wel bewaard kon blijven, bij aldien men Abimelech niet tot Ko-

ning verklaarde. - Neen! dergelijke kunstgreepen zijn te laag, te schandlijk voor de Grooten deezer aarde. - Zijne Vrienden gingen den koninglijken weg, en de Sichemieten hoorden naar hen; hun harte neigde zich naar Abimelech, -

Waarom?

Want, zeiden zij; hij is onze Broeder.

Abimelech, dit begrijpt gij, Toehoorders! had al de Ingezetenen van Sichem niet tot zijne eigenlijk gezegde Broeders.

Zij noemden hem echter Broeder.

En wat wilden zij daar door zeggen?

Niet anders dan:

Abimelech is een Man, dien wij kennen.

Wanneer het Gemeen een Koning moet kiezen, dan is het overvloedig genoeg, dat zij den Man slegts oppervlakkig kennen, die hen als Koning gegeeven word. - Waartoe toch zou eene grootere kennis hen kunnen baaten?

Het Volk moet zich met geene regeeringszaaken bemoeïen, - uitgezonderd in eenige gevallen.

Bij voorbeeld.

Wanneer Abimelech Koning *wil* worden, en hij geen Koning *kan* worden, zonder het Volk, en zo voorts.

Koster! haal dat gordijn wat toe, het licht van de zon schijnt mij te sterk in de oogen.

De geheele Gemeente keek naar het gordijn en naar den Koster. Bij deeze gelegenheid leerde ik den Koster kennen; hij kwam mij voor als een Man zeer bekwaam, om de Kerk te verduisteren.

Twaalfde hoofdstuk.

De historie van Abimelech.

Tweede Vervolg.

Het gordijn toegehaald zijnde, en de Gemeente de oogen weder op de Predikatiemaaker geslagen hebbende, ging de Redenaar dus voort:

Een allerduidelijkst bewijs, dat Abimelech het Volk niet aangehitst of omgekogt had, ligt er in het vierde vers van dit ons Texthoofdeel.

Ende, (dus lees ik daar, en kunt gijlieden daar leezen) ende zij gaven hem zeventig zilverlingen uit den huize van Baalberith, en het geen er meer staat.

Ziet gij wel, Toehoorders! Abimelech gafgeen

geld aan het Gemeen, noch aan zijne Vrienden, - neen! maar zij gaven hem zeventig zilverlingen.

[Hier volgde eene wijdloopinge verklaring, wat zilverlingen waren; hoe veel gangbaar geld, tot eenen penning toe, de zeventig zilverlingen bedroegen, en wat het huis van Baalberith was: de geleerde Man bragt hier zevenenveertig minuuten mede door. Ik wil mijn Leezers met deeze dorre geleerdheid niet pijnigen, maar sla dit gedeelte van de Predikatie over; te meer, daar de Leeraar betuigde, een sterke aanzoek van zijn Gemeente te hebben, om dergelijke *Ophelderingen van Godgewijde Oudheeden*, zo als hij het noemde, in twee quarto Deelen te willen uitgeeven; welk aanzoek hij vreesde niet lang te zullen kunnen wederstaan, waarom hij op 't punt was, om 'er toe te besluiteu. De Verzaamelaars van dergelijke fraaije Boeken, hebben dus een schoon Werk te verwagten, en naar dat toekomstige Werk wijzen wij allen, die meer van de zilverlingen en Baalberith willen weeten.]

Dit geld, mijne Toehoorders! dus vervolgde de Prediker, ontving Abimelech, tot een zeker einde.

Dan vooraf, moet ik meer zeggen, want anders vervalt Abimelech in uw hoogste ongenade.

I. Het staat een Koning vrij, om te doen, het geene zijne Onderdaanen niet vermoogen te doen.

II. Er kunnen omstandigheden zijn, waarin men zig bedienen moet van middelen, die, in alle andere gevallen, ongeoorloofd zouden wezen.

III. Wanneer men in de noodzaaklijkheid is van te moeten kiezen, dan moet men altoos van twee kwaaden het minste kiezen.

IV. Men moet de tijden, de zeden en de gewoonten der Volken vooral in opmerking neemen, wanneer men hunne bedrijven beoordeelen zal, volgens de regels der billijkheid.

Abimelech nu stond veel vrij. - 't Is waar, hij was nog geen Koning, - maar hij wierd er een. Hij was het dus reeds bij voorbeschikking.

De omstandigheden waren zo, dat zij hem rechtvaardigen konden.

Hij was in de noodzaaklijkheid, om van twee kwaaden het minste te kiezen.

De gewoonten dier tijden waren ten zijnen voordeele, want doorgaands, of liever altoos stelde de sterkste de wet, en elk deed zijn best om de sterkste te worden.

Gij vergt van mij niet, beminde Toehoorders! dat ik over dit alles breedvoeriger zij; dit zou uwen aandacht verveelen; wij zouden er veel

tijd bij verliezen, en veele nuttige zaaken, om agterwege moeten laten.

De Prediker hoeft. Hij haalde zijn neusdoek uit; rochelde; snoot zijn neus, en keek, van onder zijn neusdoek, de gemeente eens over.

Ik bloosde van zijnen wegen: want de gansche Gemeente toonde zig ten uitterste over hem voldaan te wezen,

Een oud Man echter, die eenige publike waardigheid scheen te bekleeden, schudde het hoofd. - Naderhand bespeurde ik, dat deeze Man een beroerte had, want op alles schudde hij den grijzen bol, wat vervolgens gezegd werd.

Dertiende hoofdstuk.

De historie van Abimelech.

(Derde vervolg.)

Abimelech, (met deeze woorden ging hij voort,) huurde daarmede, - met die zilverlingen, naamlijk, - ijdele en ligtvaardige Mannen.

Ijdele en ligtvaardige Mannen!

Dit is de beschrijving van zodaanige perzoonen, welken wij in onze dagen zouden noemen, losbollen, ligtmissen, onverstandigen, balddaadigen, menschen zonder opvoeding, het graauw, luiden die voor geld alles durven onderneemen, die durven beleedigen, schelden, vegten, plunderen, ja! vermoorden, zonder daar toe eenige andere beweegredenen te hebben, dan hun eigen onbezonnen, onverstandig en boos hart, of de omkooppenningen, de zilverlingen, die door het huis Baalberith gegeven worden.

Zulke Mannen werden door Abimelech gehoord.

Dit ergere u niet, Toehoorders!

Want:

Is het geen regel der gezonde Staatskunde, dat men alles, zelfs het kwaade, tot een goed einde weet te bezigen?

Deeze Luiden waren in de Maatschappij onnut, waren schadelijk en strafbaar.

Wat doet nu Abimelech?

Hij huurt ze.

Tot wat einde?

Om de Maatschappij er door te dienen, er door van nut te zijn, en om hunne straf in belooning te veranderen.

Verstandige Abimelech! welk eenen zegen, dat gij naarvolgers vind!

Het waren Mannen, die hem volgden, dat is:

Deeze ijdele, ligtvaardige Mannen waren zijne vrienden, zijne bewonderaars. Zij omringden hem; juichten hem toe; deden zijnen lof langs de straten van Sichem wedergalmen; waren bereidvaardig zijn partij te vuur en te zwaard, met handen en tanden te verdedigen. Zij volgden hem dus, - welk eene getrouwheid aan den eenen, welk eene nederigheid des harten aan den anderen kant! De ijdele, ligtvaardige Mannen, zo als wij boven die beschreeven hebben, volgden Abimelech, kleefden hem aan en moesten hem op den troon zetten! - Abimelech stond toe, was er mede gediend, had er zelf geld voor gegeven, dat deeze ijdele, ligtvaardige Mannen hem volgden. - Welk eene volksliefde! - jammer is het slegts, dat het ijdele en ligtvaardige Mannen waren.

Wat ik u bidden mag, mijne Toehoorders! houd toch bestendig onder 't oog, de voorbereidende aanmerkingen, die ik zo even gemaakt heb.

Wat gebeurde er verder?

In het vijfde vers lees ik:

Ende hij kwam in zijns Vaders huis tot Ophra, en doodde zijne Broederen, de zoonen Jerubaals: zeventig mannen, op eenen steen; doch

Jothan, Jerubbaals jongste zoon, werd overgelaaten, want hij hadde zig versteeken.

Ende hij kwam in zijns Vaders huis.

Abimelech naamlijk.

Zijn Vader?

Dit was Gideon, veelal Zerubbaal geheeten. De gelegenheid bij welken hij deelen naam ontving, kan men, (te huis gekomen zijnde,) breedvoerig leezen in het zesde Hoofddeel.

Deeze Gideon werd verwekt tot een verlosser van Israël, toen het onder de Dwinglandij van de Midianiten verzugtede.

Hij was een dapper Held, een braaf, eerlijk Man, die zig alles getroosde, die alles opofferde ter liefde en behoudenis van zijn vaderland.

De Israëlitien hadden de grootste verpligting aan hem. Men leeze zijne bedrijven in het zesde en zevende Hoofddeel.

Volgens de gewoonte van dien tijd had Gideon veele wijven, wettige gehuwden, volgens de aeloude zeden; hij had ook bijwijven, waaraan wij den naam van Concubijnen of Bijzitten zouden geeven. Hij was dus in de gelegenheid, om veele kinderen te kunnen krijgen.

Hij had zeventig egte zoonen, die, volgens het 30 vers van het agtste Hoofddeel, uit zijn heup waren voortgekomen.

Dit waren de zeventig mannen, die Abimelech bedoelt in het tweede vers van ons Texthoofddeel.

Abimelech was ook een zoon van Gideon, doch geen egten zoon. Zijn Moeder was een Bijwif, een Dienstmeid, een Bijzit of Hoer van zijn Vader, en dus, in rang, veel minder dan zijne Broederen.

Gideon was reeds gestorven toen Abimelech met zijn ijdel en ligtvaardig gevolg in het huis zijns Vaders te Ophra kwam. Ziet Hoofddeel 8 vers 32.

Dit Ophra, -

[Hier kwam de Prediker met eene vervaarlijke uitgebreide en duistere Aardrijkskunde voor den dag, en bepaalde, tot een hairbreedte toe, wat er van dit Ophra was, en waar geleege had. Wij zullen dit insgelijks overslaan, als niets ter zaak doende.]

De gewigtige zaak waarom Abimelech te Ophra gekomen was, waar het huis zijns Vaders stond, waar het gebeente zijns Vaders, en dat van Joas zijnen Grootvader rustede, was niet minder dan om zijne zeventig Broederen van kant te helpen.

Welk eene wreedheid zal men mogelijk denken; zeventig Menschen, Landgenooten, Broe-

ders om hals te brengen! om hals te brengen in koelen bloede, - op het graf van Vader en Grootvader! - Op eenen steen om hals te brengen, door ijdele en ligtvaardige Mannen, door baldaadigen! door het graauw! door de heffe des volks! - Maar denkt zulks niet; mijne Toehoorders! Dit was geene wreedheid, maar Staatskunde!

Er zijn zo magtig veel voorbeelden in de Geschiedboeken voorhanden van Vorsten en Grooten, die hunne Vaders, Moeders, Zusters, Broeders, Vrienden, Burgers en andere Onschuldigen, of zelf vermoord hebben, of door een opgehitst gemeen lieten vermoorden, dat wij volstrekt besluiten moeten, dat dergelijke handelingen staatkundig, dat is, geoorloofd zijn.

Men houde wel onder 't oog, dat wij hier geen voorspraak van Moordenaars worden! - Wij spreken van Vorsten, in wier handen het roer der Regeering gesteld is, of word; en die dus de grootste bevoegdheid hebben, om op alle mooglijke wijzen het welzijn hunner Onderdaanen te bevorderen, zelf ten kosten van eenige bijzondere Leden: want zeker is het, dat het algemeen belang aan het bijzonder moet worden voorgetrokken.

Dit omhalsbrengen vermag men dan ook niet

zo zeer als een eigenlijk gezegd vermoorden aantemerken. Neen! mijne Toehoorders! wanneer een Vorst hier toe besluit, het zij dan, dat hij het eigenhandig, of wel door omkoopning van anderen, verrigtte, het zij dan, dat hij zig te vrede houde met een goed pak slagen te laten uitdeelen, of wel, dat hij den dood eische, 't zij met of zonder form van proces, dan moet men dit aanmerken als Offerhanden, die tot welzijn van den Staat geschieden! - Het word door den Vorst verrigt, en de Vorst is een voorwerp van onzen diepsten eerbied en onderwerplijkste onderdaanigheid. Te durven veronderstellen, te durven leeren, dat de Vorst dwaalt, dat hij misdoet, is hoogst-gevaarlijk, hoogststrafbaar: want zo dra zijne Onderdaanen dit gelooven, hoe kunnen zij zig dan onthouden van zig tegen hem te vergrimmen, tegen hem optestaan? En wat word er dan eindelijk van het Rijk? inwendige beroerten, bloedbaden, vernielende burgeroorlogen en eene ganschlijke omkeering van de Maatschappij, dit zijn de zekere gevolgen.

Ziet gij wel, Toehoorders! dat het oude eenvoudige spreekwoord.

Dat de Grooten wijzen,

Moeten de kleinen prijzen, eene allerheil-

zaamste les is? En gelooft gij dus niet, dat Abimelech gelijk had?

De Prediker deed deeze laatste vraag, met zulk eene vervaarlijke bulderende stem, dat men gezworen zou hebben, dat Abimelech door zijn mond sprak. Ik durfde geen neen zeggen, want de gansche Gemeente boog het hoofd.

Veertiende hoofdstuk.

De historie van Abimelech.

(vierde vervolg.)

De gekleurde Prediker vervolgde toen:

De Staatkundige Abimelech bereikte echter zijn oogmerk niet volkomen.

Hij was er op uit om zijne zeventig Broeders te dooden, maar ziet, een van die zeventig, Jotham, Gideons jongste Zoon, weet het te ontsnappen.

't Is zeer mogelijk, mijne Toehoorders! (en niemand uwer, die eenige ervaring heeft, zal

het in twijffel trekken,) dat de ijdele en ligtvaardige Mannen, welken door Abimelech in dit geval gebruikt werden, te werk gingen, volgens het geen zij waren, dat is, ijdel en ligtvaardig.

Misschien hebben zij maar in den blinde weg toegegreepen! Misschien hebben zij maar alles aangepakt wat hen maar eenigzins verdagt voorkwam! Misschien hebben zij deelen en geenen, waarop zij bijzonderen wrok hadden, ook maar bij den kop genomen, en in 't voorbijgaan wat afgerost! 't Is dus niet te verwonderen, dat in deeze verwarring, een van die geenen ontkwam, op welken het eigenlijk gemunt was. Jotham kan zig op een turfzolder, in een schuur, in een kas, koffer of dergelijken verborgen hebben, toen zij aankwamen; hij kan ook van huis geweest zijn; of iets dergelijks, - althans, hij ontkwam het.

In dit geval ziet men eene bijzondere bestuuring; want van de zeventig schuldigen, die door de Vorstlijke wraak agtervolgd worden, ontkomt er maar één, niettegenstaande het ijdele en ligtvaardige Mannen, (woest, dom en driftig gemeen, waren, die hier de handhavers) der heilige Justitie moesten zijn.

Denkelijk is op die zeventig Mannen een al-

gemeenen schrik gevallen, toen die ijdele, ligtvaardige Mannen, op hoog gezag, als losgelaaten, baarlijke Duivels op hen aanvloogen; hen bij de borst greepen; bij de hairen zeulden; naar den steen sleepten; hunne messen trokken; staaken, sneeden, kerfdn; met bijlen op hen hakten; met wroetende vuisten hunne ingewanden uithaalden; dezelve hen in 't aanzigt slingerden, en eindelijk de negenenzestig Broeders onder een kapten. Denklijk is er bij deeze gebeurtenis, zeggen wij, een algemeenen schrik op de zeventig Mannen gevallen, van waar het dan ook gekomen zal zijn, dat niet meer dan één aan de woede der ijdele en ligtvaardige Mannen heeft kunnen ontkomen.

Van deezen eenig overgebleevenen, van deezen Jotham, zullen wij eerlang nader spreken.

Laaten wij, mijne Toehoorders! nu verder den draad der geschiedenis volgen.

Toen Abimelech deeze staatkundige omhalsbrenging verrigt had, wat was toen het gevolg?

Wij leezen in het zesde vers.

Doe vergaderden zig alle Burgeren van Sichem, ende het gansche huis van Millo, ende gingen heenen, ende maakten Abimelech ten Koning, bij de hooge Eike, die bij Sichem is.

Laaten wij hier onderzoek doen:

In de eerste plaats.

Wie zij waren, die zig bijéén vergaderden.

In de tweede plaats.

Wat deeze bijéénvergaderden verrigteden, toen zij heengegaan waren.

Hier geniesde de Prediker, en hield voor eenige oogenblikken stil.

Vijftiende hoofdstuk.

De historie van Abimelech.

(Vijfde Vervolg.)

Wie zij waren, die zij bij een vergaderden:

(Dus ging de Dominé voort.)

Dit word dus omschreeven, in het zesde vers:

Alle Burgeren van Sichem,

En,

Het grootste huis van Millo.

Laaten wij nu eerst zien, wat er van Sichem en het huis van Millo zij.

Sichem was, enz.

[Vermits alle mijne Leezers overvloedige ge-

leegenheid hebben, om soortgelijke drooge, duizendmaal opgewarmde en verveelende geleerdheid, te kunnen hooren of leezen, zal ik voortaan *enz.* zetten, al waar ik de moeite niet neemen wil, om er mijne Leezers mede te kwellen.]

Door het huis van Milo moeten wij, *enz.*

Deeze Burgers, dat is, de Ingezetenen van Sichem, en zij, die tot het huis van Milo behoorden vergaderden te saamen; dat is, kwamen staatiglijk bij een, met oogmerk, om eenpaariglijk iets te verrigten.

Wat verrigteden zij?

Dit leest men in het zelfde zesde vers.

Ende zij gingen heenen, en maakten Abimelech ten Koning:

De plaats waar zij dit deden, was,

Bij de hooge Eike, die bij Sichem is.

't Is algemeen bekend, wat een Koning zij: ook weet men wat het zegt, iemand tot Koning te maaken.

Bij de Ouden hadden eenige plegtigheeden plaats, welke zonderling zijn; zij bestonden hierin, *enz.*

Abimelech werd dus Koning over Israël, en de plaats, waar deeze plegtigheid geschiede, was,

Bij de hooge Eike, die bij Sichem is.

Deeze Eike had de lengte van, enz.

Abimelech, mijne Toehoorders! was dus geen Koning die zig zelve had opgeworpen, die met geweld van wapenen den troon beklom! Neen! het Volk maakte hem Koning. De uitdruklijke begeerte der Maatschappij was, hem tot die waardigheid te verheffen.

Het blijkt derhalven ontegenzegglijk, dat Abimelech zeer staatkundig handelde, toen hij zijne Vrienden aanspoorde, om hem onder de hand bij het gemeen aanteprijzen, en de gunst van het graauw voor hem te winnen; toen hij de zilverlingen, het geld uit de Schatkist van staat, gebruikte, om ijdele en ligtvaardige Mannen te huuren; toen hij zijne Broeders, in koelen bloede, liet van kant helpen, en toen hij, een voorbeeld gegeven hebbende, hoe hij met alle zijne Tegenstanders te handelen dagt, den Rijkszetel van Israël, onder toestemming en goedkeuring des Volks, in bezit nam.

Groote Abimelech! welk eene diepe wijsheid, welk een onbedenklijk doorzigt, maar vooral welk eene verregaande nederigheid en verheven menschlievenheid, straaLEN er in alle deeze uwe handelingen door!

Dat er, mijne veelgeägte Toehoorders! in alle

Staaten en Vorstendommen van den ouden en nieuwen tijd, altoos Luiden gevonden worden, die, niet te vreedden met die geenen, welken over hen in hoogheid gesteld zijn geworden, den misnoegden kop durven opsteeken; zig op eene onbetaamlijke wijs durven laten hooren, en die zig niet schaamen het vuur van oproer te stooken en aanteblaazen, ten einde de welgevestigde Constitutien te verschrikken en omvertewroeten, en de Abimelechs van den troon te bonzen, - is een waarheid, welke onze Zuigelingen zelf weeten.

Niettegenstaande de hoogheid van Abimelech, en het heilig gezag, 't welk in zijne handen berustede, - niettegenstaande deeze Gezalfde ontegensproken den Schepter kon en moest zwaaiën, - niettegenstaande het gansche Volk de wettigheid der regeering van Abimelech erkende, - treed er een verwaaten Jongeling ten toneele, die de ongeoorloofde taal, op den ongeleegensten tijd doet hooren.

En,

Dus staat er in het zevende vers:

Als zij dit Jotham aanzeiden, zo ging hij heenen, ende stond op de hoogte des bergs Gerizim, ende verhief zijne stemme, ende riep: ende hij zeide tot hen: Hoort na mij, gij Burgeren van

Sichem, en het geen er meer geleezen word.

Het werd Jotham aangezegd.

Dat is:

Het werd hem overgebriefd door verklikkers, door spionnen, door zijne vrienden en aanhangers, die even zo oproeriggezind waren als hij, en die mogelijk, de Hemel weet het, voor de oogen van Israël, Abimelechsgezinden waren! die, in hun hart Jothamisten, in schijn voor den Koning ijverden, en langs dien weg kundigheeden opgaarden, waarvan zij in 't heimlijk, ten verderve van het Vorstlijk huis, een strafbaar misbruik maakten! Het werd hem aangezegd, zekerlijk met oogmerk, om hem aantehitsen, ten einde poogingen te doen, om de nu vastgeslede Regeeringsvorm over hoop te smijten.

Jotham draalde ook niet. Hij ging heenen, en stelde zich op de hoogte, op den top of kruin van den berg Gerizim.

Deeze berg Gerizim was, enz.

Onder de schadelijke Weezens in de Maatschappij zijn vooral een zeker soort van Redenaars en Schrijvers te tellen, waartegen men niet genoeg op zijn hoede kan wezen, en waartegen de Staat geene voorzorgen genoeg neemen kan.

Dit zijn de zulken,

Die Fabelen of Romans schrijven, of bij wijze van redeneeringen voordraagen, in welke Fabelen of Romans, onder bedekte termen, onder dubbelzinnige uitdrukkingen, welken zeer duidelijk door hunne Begunstigers en Partij verstaan worden, de hooge Overigheid, deszelfs eerste Ministers of andere Grooten, ten toon gesteld worden; waarin derzelver zwakheeden en gebreken ongenadig gegispt, en met leevendige kleuren worden afgeschilderd! Waarin vernuft en loosheid zig saamen paaren, om de Edelen des Volks en derzelver misstappen in het haatlijkst daglicht te stellen, en waarmede men niet anders beoogt, dan om zijn eigen Partij te stijven, en de bovendrijvende Partij van het Land allen mooglijken afbreuk te doen.

Dergelijke vervloekte kunstgreepen zijn zekerlijk de gevaarlijkste, zijn zeker de moeilijkste, om belet en tegengegaan te worden.

Wat, bij voorbeeld, zal een Rigter of Overheid doen? wanneer hij in een Roman, Fabel of Toneelspeel, de gebreken en ondeugden van nog leevendige Vorstlijke Perzonaadjen, (quasi onder naamen van oude Koningen, Grieken of Barbaaren,) zo handtastlijk vind afgeschilderd, dat al de Leezers bij het eerste inzien zeggen: De Schrijver noemt Klaas, maar hij meent Pieter?

De uitwerking van zodaanig een Roman, Fabel of Toneelspel is ruim zo nadeelig als een zuiver verhaal, en onbewimpelde beoordeeling van deezen of geenen Vorst, Prins of Grooten, immer zijn kan.

Immers weeten de Leezers of Hoorders wie er door Abimelech, Jotham, Perikles, Caligula, Nero en dergelijken bedoeld worden? Zij weeten, dat al wat er van gezegd word, op deezen of dien Vorst of Grooten moet worden toegepast, en doorgaands past men meer toe, en maakt men de schande grooter, dan de Schrijver zelf bedoelde, of, uit hoofde, van niet alles te weeten, bedoelen kon.

O Vernuft, o kwalijkbesteed Vernuft! waarom put gij niet liever uwe vermoogens en kragten uit, om de glorie der Koningen, om de deugden der Edelen en de verdiensten der Rijken te zingen?

Jotham schijnt de Leermeester deezer Redenaars en Schrijvers geweest te zijn. - Ten minsten, hij heeft overvloedig aanleiding gegeven, om de Prinsen en Magistraaten op een verwoede wijs te geesselen, zonder dat zij zich op den geesselaar wreken kunnen.

[Dat zijn waaragtig schoone kunstjes, dagt ik bij mij zelve, maar ik geloof niet, dat men er

tegenwoordig in onze dagen gebruik van maakt, om dat het niet noodig is.]

Zestiende hoofdstuk.

De historie van Abimelech.

Zesde Vervolg.

Laaten wij zien, (zei de Prediker,) wat Jotham deed, en of wij hem ten onrecht beschuldigen.

Hij plaatste zig op den berg Gerizim, en wel in dier voegen, dat hij van allen gehoord, maar door niemand gegreepen kon worden. Aan de zijde waar zijn Hoorders stonden was de berg steil, zo dat niemand er tegen op kon klauteren; aan de andere zijde liep de berg schuins af, zo dat Jotham het veilig op een rekken kon zetten, wanneer hij zijn gal had uitgespoogen, of wanneer hij het te benaauwd mogt krijgen.

Eene strafbaare voorzigtigheid waarlijk, want hier door ontdook hij de vervolging der Justitie, en deed den Koning en zijnen aanhang van spijt en onvoldaane wraakzugt bersten.

Toen hij aldaar stond verhief hij zijne stem; riep een genoegzaam getal Hoorders bij een, en sprak aldus:

Hoort na mij, gij Burgeren van Sichem, ende God zal naar ulieden hooren.

De Boomen gingen eens heenen, om eenen Koning over hen te zalven, en zij zeiden tot den Olijfboom, wees gij Koning over ons.

Maar de Olijfboom zeide tot hen: Zoude ik mijne vettigheid verlaaten, die God ende de Menschen in mij prijzen? ende zoude ik heenen gaan, om te zweeven over de Boomen?

Doe zeide de Boomen tot den Vijgeboom: Kom gij! wees Koning over ons.

Maar de Vijgeboom zeide tot hen: Zoude ik mijne zoetigheid ende mijne goede vrugt verlaaten? ende zoude ik heenen gaan, om te zweeven over de Boomen?

Doe zeiden de Boomen tot den Wijnstok: Kom gij! wees Koning over ons.

Maar de Wijnstok zeide tot hen: Zoude ik mijnen most verlaaten, die God ende de Menschen vrolijk maakt? ende zoude ik heenen gaan, om te zweeven over de Boomen?

Doe zeiden alle de Boomen tot den Doornenbosch: Kom gij! wees Koning over ons.

Ende de Doornenbosch zeide tot de Boomen;

indien gij mij in der waarheid tot eenen Koning over u zalft, zo komt, vertrouwt u onder mijne schaduw! maar indien niet, zo ga vuur uit den Doorenbosch ende verteere de Cederen des Libanons.

Deeze taal, die Jotham tot de Burgers van Sichem voerde, kwam dus op een uit, als of hij tegen hen gezegd had:

Een zeker Volk, kreeg op heimlijke aanstoking van een Heerschzugtigen, een weezin in de Vrijheid en begeerde iemand aan zijn hoofd te hebben, waardoor het getijrannizeerd en getrapt werd.

Het dwaalde zekerlijk in zijn begeerte, want men had het allerlei schoone dingen van de koninglijke regeering verteld, en het allerlei fraaie beloften gedaan.

Het verwoegde zig dus tot deezen en geenen, die misschien eenige bevoegdheid bezaten om te kunnen en te moogen regeeren, en waarvan het algemeen iets goeds verwagten kon. - Dan! vrugtloos! deezen begrepen of de moeilijkheid der regeering, ingevalle zij rechtvaardig waren, of zij vreesden den Doornbosch, wiens heimlijke zugt naar den troon, het Volk had gaande gemaakt.

Eindelijk kwam het Volk bij den Man, die het

spel had aan den gang geholpen, en deeze aarzelt geen oogenblik, om de aangeboden Kroon gheetig te aanvaarden.

Doch deeze Man was een Heerschzugtige, een Wreedäart, een Onderdrukker, een Tijran, - een Doornenbosch, - die niet anders bedoelde dan eigen glorie, dan zelfverrijking, al was het dan ten koste van zijne Medeburgers en van zijn Vaderland.

Want dit blijkt, uit de voorwaarde, waarop hij ten zetel stapt.

Indien gij mij waarlijk, zegt hij, tot Koning over u zalf, komt dan en onderwerpt u aan mijne volstreckte willekeur! verdraagt alle mijne knevelaarijen en onderdrukkingen, en vertrouwt u geheel aan mij! geeft u geheel, als Slaaven, aan mij over. Wilt gij dit niet doen, verzet gij u immer hier tegen, verwagt dan de hevigste uitwerkzels mijner wraak! Dan zal mijn Krijgsdonder of mijn Graauwbliksem u verpletteren en verteeren.

Ziet eens, Toehoorders! welk eene oproerige taal, die Jotham voerde tegen de Onderdaanen van Abimelech! - Want, dat hij Abimelech door den Doornenbosch verstond blijkt middagklaar, uit zijn eigen toepassing.

Want in het zestiende vers vervolgt hij dus:

Alzo nu, indien gij het in waarheid ende opregtigheid gedaan hebt: dat gij Abimelech Koning gemaakt hebt, ende indien gij wel gedaan hebt, bij Jerubbaal, ende bij zijnen huize, ende indien gij hem naar de verdiensten zijner handen gedaan hebt.

(Want mijn Vader heeft voor u lieden gestreeden: ende hij heeft zijne ziele verre weggeworpen, ende u uit der Midianieten hand gered.

Maar gij zijt heden opgestaan tegen het huis mijns Vaders, ende hebt zijne Zoonen, zeventig Mannen, op eenen steen gedood: ende gij hebt Abimelech, een Zoon zijner Dienstmaagd, Koning gemaakt over de Burgeren van Sichem, om dat hij uwe Broeder is.)

Indien gij dan in waarheid en oprechtheid, bij Jerubbaal en bij zijnen huize te deezen dage gehandeld hebt: zo weest vrolijk over Abimelech, ende hij zij ook vrolijk over u lieden.

Maar indien niet, zo ga vuur uit van Abimelech en verteere de Burgeren van Sichem, ende het huis van Millo: ende vuur ga uit van de Burgeren van Sichem ende van het huis van Millo: ende verteere Abimelech!

Tot dus verre

Ziet gij wel, waarde Toehoorders! welk een Man deeze Jotham is!

Gevoelt gij den grievenden nadruk wel, waarmede hij deezen vloek uitspreekt?

Hij voorönderstelt, dat, en Abimelech en de Burgers van Sichem beiden verkeerd gehandeld hebben, beiden schuldig zijn, en wenscht hen toe, dat een onderlinge twist, dat een felle burgeröorlog hen verdelge.

o Boos, bedorven menschlijk hart! tot welk eene hoogte in 't zondigen zijt gij opgesteegen! Wanneer gij geen kwaad kunt doen, dan houd gij echter niet op met kwaad te wenschen.

Niets ontdekt zig eerder, niets is banger en bevreesder dan een wroegend gewisse. Op het vallen van een strooitje ziet het verbaasd om: op het ritselen van een blad siddert het, en op het gedruis van de voetstappen eens onbekenden neemt het de vlugt.

Dat Jotham schuldig was lijd nu verder geene bedenking meer.

Want:

In het eenentwintigste vers leezen wij:

Doe vlood Jotham, ende vlugtede, ende ging naar Beër: ende hij woonde aldaar van wegen zijnen Broeder Abimelech.

Die loopt heeft schuld.

Dit is een spreekwoord, dat door alle tijden heen bevestigd is geworden.

Immers liepen zij niet, die, onder de wreede vervolgingen tegen de Christenen, van allerlei euveldaaden beschuldigd werden? Neen! Zij bleeven in hunne plaatsen: hunne vlugt had ten bewijze van schuld verstrekt: zij lieten zig liever vangen, hangen, wurgen of verbranden, dan dat zij, met drie stappen te doen, de overmagt, het geweld en de wreedheid zouden ontweeken hebben.

Men zie ook, hoe heerlijk hunne onschuld door alle de eeuwen heen schittert!

Te huis gekomen zijnde, leeze men het groot Martelaarsboek.

Daarenboven bewijst het voor den Rechter, en voor de vierschaar van het Gemeen, dat men schuld heeft wanneer men loopt. Die zig verdedigen of zuiveren kan compareert wanneer hij gedaagd word.

[Een goed middel, dagt ik bij mij zelve, om stof te verschaffen tot een tweede Deel van het groot Martelaarsboek.]

Jotham vlood. -

Dat is:

Hij keerde zig om, met zijn rug naar den geenen, tot welken hij gesproken had, en liep zo hard hij kon, den schuinschen berg af,

Ende vlugtede.

Dit betekent bijna het zelfde. Het is een gezegde der Hebreeuwsche taale eigen, dat, enz.

Hij vlugtede, even als iemand, die overtuigd van kwaad gedaan te hebben, zig zelve niet langer veilig oordeelt, ter plaatse waar hij is en de Justitie vreest, met schrik en overhaasting de vlugt neemt.

Zekerlijk had hij reden om te vreezen.

Was zijne stoute, oproerige taal niet de taal van een Prediker der verdoemlijke vrijheid? was zij niet ten uiterste hoonende voor het Oppergezag, voor Abimelech? verweet hij den Vorst niet de schandelijkste dingen? beschuldigde hij hem niet van heerschzugt, van eigenbelang, van verraaderij, van omkoopning, van opstooking, van broedermoord en het dwinglandisch beklimmen van Israëls troon? - Kon dergelijk een taal geduld worden, in een Land waar - Abimelech heerschte?

Hij koos dus de verligste partij voor zig zelve, met de vlugt te kiezen.

Maar waar heenen vlugtede hij.

Zekerlijk naar het Land van een naburig Vorst, die staatkundige redenen had, om dergelijke Staatsberoerders en mitmakers protectie te verleenen.

Laaten wij zier werwaards Jotham heenvlugtede.

De Text zegt:

Ende hij ging naar Beër.

Dit Beër was, enz.

Wat deed hij nu te Beër?

Verborg hij zig aldaar? hield hij zig aldaar in 't geheim op? was hij daar even gelijk de Dieven en Moordenaars, die, de handen der heilige Justitie ontvliedende, zig in een vreemd Land, onder een gefungeerden naam nederzetten, en de bewooners van dat Land, allerlei leugenen, hun eigen geschiedenis betreffende, in de hand stoppen?

o Neen! niets minder dan dat.

De Text zegt zeer duidelijk:

Ende hij woonde aldaar van wegen zijnen Broeder Abimelech.

Dat wil zeggen:

Hij woonde aldaar: hij genoot er alle veiligheid en onderstand; men beschouwde hem aldaar als een Burger en Ingezetten; men verdedigde hem dus tegen alle beschuldigingen en vervolgingen: men verklaarde hem langs dien weg, voor een eerlijk Man, voor een egt Vaderlander, voor iemand, die het slagtöffer der edelste gevoelens geworden was.

Men vergiste zig niet in den Perzoon! -

Neen, Toehoorders! - men wist dat het Jotham was. Men wist wat hij gedaan had;

Want:

Hij woonde aldaar, en wel, van wegen zijnen Broeder Abimelech!

Dat wil zeggen.

Om dat hij een gedeclareerde vijand van Abimelech was. Om dat Abimelech, hem als zodanig een getragt had te dooden. Om dat hij als zodanig een voor de wraake Abimelechs vreesde, en om dat hij, als zodanig een, in dit Land, in dit Beër, bescherming en onderstand vond.

Verschriklijke Staatkunde! waarom verbergt, waarom beschermt, waarom onderhoud gij de kwaaddoenders, de oproerigen uwer Nabuuren? Weet gij dan niet, dat deeze Luiden zig tegen de Heerschzugt ten sterksten aankanten? Dat zij hun vergif ook in uwe Staaten zullen verspreiden? Dat andere Vorsten u met gelijken munt zullen betaalen, en dat zij ook uwe oproerige Burgers en vlugtende Jothams zullen herbergen, om ze ten eenigen tijde tot uwen val te doen medewerken? Waarom levert gij deeze Libertijnen niet over? Waarom werkt gij niet liever mede, om dit vervloekt geslagt uitteroeiën? Opent toch eenmaal de oogen!

ziet wat tot uwen vrede dient, en hoe zeer deeze Jothams u met den oorlog bedreigen!

Wij leezen niet, waarde Toehoorders! of de grootmoedige Abimelech zig verder met deezen Jotham bemoeid hebbe; 't is echter hoogstwaarschijnlijk, dat hij, hem niet hebbende kunnende dooden, door den dolk zijner ijdele en ligtvaardige Mannen, hem gerechtelijk heeft laten vervolgen.

De voorzigtigheid ten minsten vereischte, dat Abimelech, Jotham op geen andere wijs kunnende magtig worden, hem ten eeuwigsten dage uit het Land liet bannen.

Ziet daar, veelgeachte Toehoorders! de geschiedenis van Abimelech, den Koning over de Burgeren van Sichem, tot dus verre, aan uwen luisterenden aandagt voorgedraagen.

Het overige deezer merkwaardige Historie hoopen wij bij eene volgende gelegenheid te verhandelen.

Laaten wij nu, uit het verklaarde eenige nuttige lessen en leeringen trekken,

En vervolgens,

Het een en ander, ter stigting en verbetering, op ons zelve toepassen.

[Het was natuurlijk, dat de Prediker, alvorens dit gedeelte zijner reden te beginnen,

zijn neus snoot, waar in hij door verre de meeste zijner Hoorders werd naargevolgd.]

Zeventiende hoofdstuk.

De predikatie zonder toepassing, of, de hond in de kerk.

De Domine had reeds zijne lippen geöpend, en stootte met zijn gladde tong alrede het eerste woord zijner nuttige lessen, leeringen en toepassingen naar buiten, toen er een ijslijk geschreeuw in de kerk opging, waar door de Man geheel van zijn stuk raakte.

De oorzaak van dit geschreeuw was deeze.

De Kerk, zo als ik gezegd heb, was ongemeen vol menschen, zo dat wij, om zo te spreken, als haringen in een ton gepakt stonden, zonder ons naauwlijks te kunnen beweegen.

Er zijn altoos honden in de kerk. Dit gedierte is zo menschlievende, dat het veeltijds zijnen Meester vergezeld.

Regt agter mijn hielen lag een groote hond,

zonder dat ik zulks geweeten had. Denklijk was hij aldaar in slaap geraakt.

Ik, gedeeltlijk uit noodzaaklijkheid, en gedeeltlijk uit naarvolging greep ook naar mijn zakdoek, en maakte uit dien hoofde een kleine beweging.

Het zij nu, dat ik, een weinig agter uittreedende, den hond op zijn staart of pooten trapte, of dat een ander hem eenige smart veröorzaakte, - het Dier althans schoot al knorrende op, en gaf mij een beet in mijn linkerbeen, - gelukkig voor mij, dat ik laarzen aan had, zo dat de beet op zig zelve van geen belang was.

Dan, het gevolg was erger.

De wraakzugt is een hartstogt, even zo blind als de Liefde. In haar hevigste beweging ontziet zij geen plaats, geen voorwerpen en rekt in 't geheel niet op het geen agter aan komt.

In mijn woede gaf ik den Hond een vehemente schop.

De Hond bleef mij niet schuldig maar beet wederom, doch, niet wel mijn beenen van de veele honderden beenen die om de mijnen stonden, kunnende onderscheiden, beet hij in het been van een Burgemeester, die uit, de Stad gekomen was, en terloops eens was komen luisteren.

De Burgemeester gaf een gedugte schreeuw en al de omstanders begonnen op den hond te trappen.

Het beest geraakte dus in de dodlijkste benaauwdheid, en beet rechts en links van zig af, ter verdediging van zijn huid, en zekerlijk ook uit wraakzugt.

Door het gedrang, dat er was, kon het niet missen of elke hap was raak. En elk die geraakt was volgde het voorbeeld van den Burgemeester en begon op eene vervaarlijke wijze te schreeuwen.

Veelen, die niet wisten wat er te doen was, en het schreeuwen voor verraad naamen, begonden ook te schreeuwen.

De algemeene ontsteltenis, die er was, waarvan de meesten de waare oorzaak niet wisten, veroorzaakte, dat die geenen welken het digst bij eenige deuren of openingen van de Kerk waren, er te post uitliepen.

En in een oogenblik was de vlugt algemeen.

De Leezer kan derhalven ligt begrijpen, dat de nuttige lessen, leeringen en toepassing geheel agterweeg bleeven.

Agttiende hoofdstuk.

De schrijver, *alias* de Jothamist.

Dit geval was zekerlijk zo onaangenaam voor de luiden, die gebeeten waren, als voor den Prediker, die zig daar door versteeken vond van de schoonste gelegenheid der waereld, om zijn godzaligen ijver voor het huis van Abimelech, en zijn geweldigen askeer tegen de Jothams, aan den dag te leggen.

Niemand kan zig een verbeelding maaken van den spijt die deeze Euangeliedienaar over eene teleurstelling van dien aart gevoelde.

In het hart van deezen Man des vreedes en der Christlijke liefde is dus de Bron van alle mijne volgende onheilen te zoeken.

Hij had zig nog nauwlijks hersteld van den schrik, of hij ging bij een zijner Buuren, die insgelijks door den hond gebeeten was, ten einde nadere informatie wegens deeze malle historie intewinnen.

Deeze Buurman was een Chirurgijnsgast, die door zijn Meester alleen gebruikt werd om de

baarden der Dorpelingen te scheeren. Zijnde er maar een op het gansche Dorp, die deeze stoppelhairige kunst exerceerde.

De Knaap derhalven kon men gevoeglijk aanmerken als een loopende courant, die binnen zeer korten tijd, - (dewijl zijn mes over de kaaken van alle de Inwoonders gleeed, -) het nieuws aan den Man kon helpen. Men gebruikte hem zomtjids ook met zeer Staatkundige inzigten.

Bij voorbeeld, wanneer de Heer van het Dorp, of een ander voornaam Overheidsperzoon iets ter kennis van het algemeen wilde brengen, zonder als de Verteller daarvan te boek te willen staan, dan deed hij, onder voorwendzel van uit de Stad te moeten gaan, van bezoek te krijgen, of iets van die natuur, de Baardschraper zeer vroeg, eer dezelve nog iemand geschooren had, bij zig komen. Onder 't scheeren geraakte men in praat, en het discours kreeg een rigting zo als de Heer het begeerde, en als dan volgde de zaak zelf, doch altoos onder sterke recommandatie van den welédelen Zegsman niet te noemen: 't welk de Baardverwoester heilig beloofde en al vrij wel naarkwam.

De Scheermescommissaris op de loopbaan der stoppelige uitwasschen treedende, was bij allen, altoos de eerste vraag:

Wat nieuws?

Het antwoord was daadlijk gereed.

Dat en dat.

De uitroep van den geschoorenen:

Is 't mogelijk?

De verzekering van den scheerenden:

Dat ik zeg is waar. Gij kunt er staat op maaken

De nadere vraag van den Halfbaardigen:

Maar van wie weet gij het?

De nadere verklaring van den Inzeeper:

o! Van een zeer goede Hand; maar wie mag ik niet zeggen; dat 's een geheim. enz.

De Dominé vroeg daadlijk aan deezen Vriend:

Of hij ook gebeeten was.

BARBIER .

Ja! mijn heer! - zie daar,

zijn kous uittrekkende.

Hier in mijn kuit.

DOMINÉ .

Dat heeft nog al raak geweest.

BARBIER .

Dat beloof ik u, Dominé! had het een weinig dieper geweest, dan had hij een pees afgebeeten.

DOMINÉ .

Kunt gij er nog op loopen?

BARBIER .

Dat is gebrekkig; - maar ik moet wel. Gij weet mijn affaire.

DOMINÉ .

Maar hoe kwam het toch?

BARBIER .

Door middel van een hond.

DOMINÉ .

Dat begrijpt zig van zelf. Maar om wat reden beet hij u?

BARBIER .

Hij gaf geen reden. Hij beet maar.

DOMINÉ .

Maar was er iemand, die hem aanhitste?

BARBIER .

Wel niet aanhitste, maar die ik geloof, dat hem op zijn poot trapte.

DOMINÉ .

En wie was dat?

BARBIER .

Een vreemdeling.

DOMINÉ .

En hoe zag er die vreemdeling uit?

BARBIER .

Zomtjids heel zuur en dan schomperlachte hij weer eens. -

DOMINÉ .

Ei! ei! zuurzien en schomperlachen! - Zo! - en merkte gij niet waarom?

BARBIER .

Zekerlijk over deeze en geene uitdrukkingen in uw preek, over Aabelmeellicht: - op die naam althans lachte hij dikwijls.

DOMINÉ .

En wanneer zag hij zuur?

BARBIER .

Als gij den naam van dien anderen karel noemde, - van, - van, - hoe heet hij ook? - die karel, die als een blits de werf af liep?

DOMINÉ .

Meent gij Jotham?

BARBIER .

Ja! ja! Pothans, Pothans, dezelfde.

DOMINÉ .

Geen Pothans, maar Jot-ham.

BARBIER .

Nu Jot-ham dan. Gij moet het mij niet kwalijk neemen, Dominé! dat ik de Man zijn naam wat krom uitspreek: kijk als hij een Scheerklant van mij was, dan zou ik in zijn naam niet haperen, want weetje, die schrijf ik allen naauwkeurig op.

DOMINÉ .

Dan is die Vreemdeling vast een Jothamist, die expres in de Kerk gekomen is, om de publieque rust te stooren.

BARBIER .

Dat geloof ik voor het naast ook; want, wat duivel! hoefde hij een onschuldigen hond op de poot te trappen, en dat juist in het beste van de preek.

DOMINÉ .

Ja! gij had wat schoons gehoord.

BARBIER .

Die verdoemde Joot, - Joot, - hoe noemt gij hem ook?

DOMINÉ .

Jot-hamist!

BARBIER .

Jothamist. - God bewaare ons, dat er geen meer Jothamisten op het dorp mogen komen; want als mij de hond nog eens bijt, dan kan er niemand in veertien dagen geschoren worden.

DOMINÉ .

Ja! de Jothamisten zijn nog veel gevaarlijker en schadelijker dan de paalwormen.

BARBIER .

Maar is er geen kans om dit ongedierte uit te roeien?

DOMINÉ .

Daartoe denk ik mijn best te doen.

En nu ging het verder op een onderzoek, hoe ik Jothamist gekleed was, wat lengte, wat

kleur, wat oogen, wat neus enz, ik had, en waar ik gebleeven was.

Den zelfde avond nog ging de Barbier uit scheeren, en vertelde aan allen, die zig aan de scherpte van zijn mes vertrouwde, dat er een Jothamist op het Dorp gekomen was, met oogmerk om Kerk- en Burgerstaat omteteeren, doch men verstond hem niet.

Negentiende hoofdstuk.

Het logement.

Van deeze gansche onderhandeling was mij niets bewust, en nog minder kon ik de heillooze oogmerken van den Dominé bevroeden.

Uit de Kerk komende begaf ik mij naar een Logement, dat er zeer deftig uitzag. Ik vroeg of ik aldaar eeten en slaapen kon.

De Kastelein bekeek mij van 't hoofd tot de voeten.

Ik verzogt hem andermaal, de goedheid te willen hebben, om mij, voor mijn geld, dien

avond te eeten willen geeven, en dien nagt te slaapen te willen leggen.

En wat wilt gij eeten? vroeg hij.

Salade met ham, gaf ik hem ten antwoord.

Ik heb beiden in huis, hernam hij, maar gij zult karnemelk met metworst eeten, -

Hoe! viel ik met verwondering hem in de reden, wat kost is dat?

Dit is kost, antwoorde hij mij, op een aristocratischen toon, die gij eeten moet. Ik wil het.

Ik dagt om den man aan het tolhek, den bedelaar, den waard, en ook aan Abimelech; boog mij zeer hoflijk, zeggende: uw welbehaagen, Mijnheer!

Dus at ik dien avond karnemelk met metworst; teffens vastlijk voorneemende, om ten spoedigste dit tijrannisch Land te verlaaten, en zo lang ik er in was, onder den willekeur te bukken.

Twintigste hoofdstuk.
De reiziger; of de man uit den bijbel.

Des morgens opgestaan zijnde en ontbeeten hebbende, kwam de Barbier in 't Logement, met oogmerk, om te zien of er niet het een of ander voor hem te verdienen viel.

Gelieft Mijnheer ook geschoren te worden?

Ja! was mijn antwoord.

Ik zette mij neder.

De Barbier deed mij den doek om.

Onder het inzeepen.

BARBIER .

Dat is goed weer, Mijnheer!

IK .

Ja! dat geloof ik ook.

BARBIER .

Moet mijn Heer nog op reis?

IK .

Ik denk ja.

BARBIER .

Heeft Mijnheer hier lang geweest?

(Terwijl hij begint te scheeren.)

IK .

Zedert gisteren.

BARBIER .

Zedert gisteren? Ei! - tegens den avond misschien?

IK .

Neen! even namiddag, onder kerktijd.

BARBIER .

Hebt gij dan ook van dat geval in de Kerk gehoord?

IK .

Ik heb het zelf gezien.

BARBIER , *mij naauwkeurig beziende.*

Hebt gij het gezien?

IK .

Ja! en ik stond niet verre van u af.

BARBIER , *geweldig beginnende te beeven.*

Zijt - gij, - dan -.

IK .

Een vreemdeling!

BARBIER , *te rug springende.*

Ah! - een vreemdeling?

IK .

Ja!

BARBIER .

Hebt gij dan den Hond op zijn poot getrapt?

IK .

Of op zijn staart, dat weet ik niet.

BARBIER , een luide gil geevende.

Gieeee! - Dan, zijt gij de Jothamist?

Zo dra hij dit woord gezegd had, smeed hij het mes uit de hand; vloog als een Dolleman de kamer uit, en de straat op; uit al zijn magt schreeuwende: De Jothamist! de Jothamist! de Jothamist!

Mijn linkewang was geschooren, de regte was nog ingezeept, doch, de vreeslijke lach, waar in ik uitberste, deed mij dit vergeeten, zo dat ik niet beter dagt, of ik was geheel geschooren.

De Kastelein kwam binnen en vroeg wat er te doen was. Ik verhaalde hem de historie, waarmede hij maar paslijk voldaan was.

Een Jothamist, vroeg hij, wat is dat?

Dat is een Man uit den Bijbel antwoorde ik.

De Kastelein begreep dit niet; want hij had niet te kerk geweest, en ging al pruttelende heen.

Een en twintigste hoofdstuk.

Een volksöploop.

De Barbier, zo als ik zeide, liep de straat op, al schreeuwende: De Jothamist! de Jothamist!

Dit geschreeuw, 't welk het gansche Dorp overklonk, werd in den beginne aangemerkt als het geroep van den een of anderen Straatnegociant, die met het een of ander te koop liep.

Het woord Jothamist echter werd een onderwerp van onderzoek.

De eene dagt, dat het een nieuw soort van zeevisch was. De Zeeluiden, zei hij, komen hier wel meer met onbekende zeemonsters te kijk.

Een ander verbeelde zig, dat het een soort van aap, baviaan, ourangoutang, of iets van die natuur moest zijn, om dat het tegen kermis liep.

Den derde hield staande, dat het geschreeuw van Jothamist! een bedurven uitspraak was van het woord zoutevisch, zo als de dingen gemeenlijk verkeerde of verdraaide naamen ontvangen, van die geenen welken ze langs straat

uitroepen, vooral vindt dit plaats wanneer men ze uitschreeuwt, of als men anders kwalijk ter taal, schor, of dat het woord moeilijk uit te spreken is.

En dus dagt elk er op zijne wijze over.

De meesten echter, waaronder vooral het gemeen, de vrouwen en kinderen, werden door nieuwsgierigheid buiten 's huis gedreeven: te meer daar dit geschreeuw veelmeer geleet naar dat van iemand, die in het grootste gevaar is, dan wel naar dat van een Koopman.

Zo dra echter zag men niet, dat het de Barbier was, die dit vervaarlijk geschrei aanhief, of men ontstelde; elk wist dat de man uit scheeren ging, en dat het dus in 't geheel zijn zaak niet was, om met het een of ander langs de straat te koop te loopen.

Wat mag dit zijn? - vroegen over de vijf honderd Menschen aan elkander.

Wie weet, zei er een, of hij gisteren niet gebeeten is!

En, voegde er een ander bij, of hij niet dol is geworden!

Dan moeten wij hem verzuipen!

EEN ANDER .

Versmooren tusschen bedden is beter!

EEN ANDER .

Voor den kop schieten is veiliger.

EEN ANDER .

Dat is het ook. Hij mogt ons anders ook een bijten.

EEN ANDER .

En als wij dan weer anderen beeten, dan wierden wij eindelijk, altemaal dol.

EEN ANDER .

Voor de kop schieten dan maar.

In een oogenblik sprong er een liefhebber van de Jagt voor den dag, met een geladen snaphaan in de hand.

Als er wat te schieten valt, riep hij, dan ben ik uw Man! Dit zeggende lag hij op den Barbier aan.

Halt! in Gods naam, halt! riep de Schoolmeester. - Halt! begaat tog geen manslag!
- Hoort eerst!

De gansche menigte luisterde; want - de Schoolmeester sprak.

Wij hebben niet voor den man, (zei de Schoolmeester,) maar voor geheel iets anders te vreezen. - De Barbier roept zeer duidelijk Jothamist, dat is een latijnsch woord, en betekent niet anders, dan dat er een vreemd verscheurend Dier hier omtrent is.

Kon hij dat dan niet in 't Hollandsch roepen? - vroeg er een uit den hoop.

Gij weet, antwoorde de Kinderkoning, dat de Barbiers geleerde luiden zijn, die gewoon zijn de dingen in 't latijn te noemen.

Ook is de Man doodlijk ontsteld, voegde er de Koster bij, en als de geleerde luiden van de wijs zijn, dan spreken zij doorgaands een vreemde taal.

En nu was het een uitgemaakte zaak, dat er een vreemd, verscheurend dier, 't zij dan een tijger, leeuw, beer, crocodil, ratelslang of zo iets, op het Dorp was gekomen, en dat dit geschreeuw van: De Jothamist! de Jothamist! een waarschouwing was.

Fluks greep elk een kneppel, een hooivork, een snaphaan, een dekspar en alles wat grijpbaar en verweerbaar was.

Vermits het een algemeene zaak was, en niemand zig onttrekken mogt, om het leeven der Dorplingen te beveiligen, volgde elk het voorbeeld van den Barbier; teeg op de loop, en riep, uit alle magt; de Jothamist! de Jothamist!

Ik laat het aan de verbeelding mijner Leezers over, om zulk eene gebeurtenis zig voor den geest te stellen. Meer dan twee duizend Menschen elk om 't hardst loopende en schreeuwende: de Jothamist! de Jothamist! zonder regt te weeten wat dit woord eigenlijk beteekende!

Twee en twintigste hoofdstuk.

De barbier belt aan de deur en bezwijkt.

De schreeuwende Barbier was, zonder enig plan in zijn hoofd te hebben, slegts het Dorp doorgelopen: eindelijk schoot hem te binnen, dat hij niet beter doen kon, dan den Dominé kennis van zijne ontmoeting te geeven.

Schielijk rigtede hij derhalven den gang naar des Predikants wooning, die eenigzins buiten het Dorp, in de zogenaamde Kerkbuurt geleegen was.

De loopende en schreeuwende Dorpelingen geene verscheurende beesten of monsters vindende, wisten er niet anders op, dan den Barbier agter naar te loopen, vermits hij den Man was, die het meest, zo niet alles, van de zaak wist.

Eenige errinnerden zig ook, dat hij 's avonds te vooren van een Jothamist, onder 't scheeren, tegen hem gesprooken had. Maar, zeiden zij, dit kan geen beest zijn, want de Barbier voegde er bij, dat deeze Jothamist gekomen was, om Kerk- en Burgerstaat omteteeren.

Wij zullen wel haast weeten, riepen anderen, wat er van 't geval zij, laten wij den Barbier maar naar loopen, en zo lang schreeuwen als hij.

Dit deden zij getrouwlijk.

De Barbier was geheel buiten zijn adem, toen hij des Predikants woning bereikte. Zo veel hil grijpen kon greep hij de bel; riep nog flauwlijk: de Jot - ha - mist! - Hij belde, - en viel neder.

Drie en twintigste hoofdstuk. De schrijver doet een gebed.

De verschriklijke opschudding, die er door 't gansche Dorp was, deed mij insgelijks naar buiten loopen. Het ontzaglijk geschreeuw van; De Jothamist! de Jothamist! doorklonk bosschen en velden en deed de aarde dreunen.

Ik kan echter niets van dit alles te saamen knoopen. De Jothamist! dagt ik, dat moet zekerlijk een soort van Menschen zijn, die men in dit land niet permitteert. - De Barbier heeft mij Jothamist genoemd, en is daarop vol

schrik en verbaasdheid weggelopen: maar wat is toch een Jothamist? Ben ik er ook een? - Dan is het buiten mijn weten. - Jothamist? 't Is of 't een vloek van den Hemel was, dat alle Isten en Aan en zulk een verdoemd spel in de waereld maaken.

Dus zuffende en peinzende, zag ik een groote menigte der Loopers en Schreeuwers wederkeeren, die ik bespeurde, dat het regt op mij aanzetteden. Ik keerde mij stilletjes om; sloot de deur vast toe en vertrok naar mijn kamer.

Naauwlijks was ik op mijn kamer, of ik hoorde, met geweld van knuppels, stokken en steenen, al de glazen inslaan, die er van buiten in het geheele huis waren.

Ik waagde het om door een vensterreet te kijken, en aldaar aanschouwde ik een toneel, dat mij geweldig verschrikte.

Hier stond de goede Gemeente van het Dorp, gewapend met allerlei moordgeweer en breekijzers: knersende op de tanden; met het schuim op de lippen; de hel in de oogen, en de verschriklijkste vervloekingen in den mond.

Waar is die d... en b... en k... en z... en v....sche Jothamist! - Hij moet er uit! - Hij moet er uit die d... en b... en k... enz.

Tot mijn verwondering zag ik, dat de Domi-

né, de Koster en bijna de geheele Kerkenraad zig ook onder dat janhagel bevonden, en alle tekens van goedkeuring en aanmoediging gaven.

Uit het een en ander maakte ik op, dat ik de bedoelde Perzoon, de Jothamist naamlijk, zijn moest.

En wanneer zij mij in handen krijgen, zei ik tegen mij zelve, dan is het einde van den onschuldigen Reiziger daar! - Dan zal de waereld geene Toneelspelen noch Reisbeschrijvingen meer van mij leezen!

Intusschen verdubbelde het geweld. Men begon nu met haaken en touwen om de gevel te werpen; ladders te stellen; met windaazen te werken enz.

Hij moet er onder! riep de menigte.

De Jothamist! riep de Dominé.

Die verdoemde en vervloekte Jothamist! riepen de Koster en Voorlezer.

Die k... p... v... h... b... l...sche Jothamist! riep de gansche Christlijke vergadering.

Ik viel op mijn knien en deed een kort gebed; - want ik dagt niet anders of de ure des doods was gekomen.

**Vier en twintigste hoofdstuk.
De reiziger in een sluitmande.**

Toen ik gebeden had, rees ik op en vroeg mij zelven: wat nu gedaan?

Het huis was van rontomme bezet, dus was het niet mogelijk te ontsnappen.

Mij overtegeeven, was zo goed als moedwillig in mijn dood te loopen: want alles was vol woede, wraak en bloeddorst.

Het beste was mij ergens te verschuilen, en als dan mijn verder lot aftewagten. Zij zullen het gansche huis evenwel niet omver trekken, dagt ik.

Ik begaf mij daarop naar het hoogste van het huis; aldaar vond ik een groote pakof sluitmande, met eenig vuil linnengoed in dezelve: ik bedagt mij niet lang, maar maakte er mijn schuilhoek van, en sloot het dekzel boven mijn hoofd toe: deeze mande was ter zijde een weinig gaapende, zo dat ik er mijn hand kon buiten steeken. Ik deed op deeze wijs

het hangslot er van buiten op, en stak de sleutel in mijn zak. Aldus, dagt ik, kon er geen het minste vermoeden op deeze geslooten mande vallen: - daarenboven zij hebben de sleutel niet.

En beschouwt, waarde Leezers! beschouwt den ongelukkigen Reiziger, dat gehaatte voorwerp der algemeene vervolging, dien eerlijken Vaderlander, dien vervloekten Jothamist, in een pakmande, in een opgevouwen gestalte, rustende op eenige vuile hemden, broeken slaapmutsen enz.!

Wat is de waereld! verzugtte ik bij mij zelve, en wat zijn haare handelingen! - o Beschaafde Volken! gij die u op den Godsdienst der liefde en des verstands beroemt! door welk een boozen geest laat gij u voortzweepen? laat gij u tot erger onmenselijkheeden vervoeren, dan de Turken en Barbaaren immer in de gedagten hebben gekreegen? - Gij vervolgt de onschuld en de rechtvaardigheid, om dat men hen eenen naam heeft gegeven, die den Mensch waarlijk verëert, doch waaraan gij de haatlijkste denkbeelden hegt, of die de meesten uwer in 't geheel niet verstaan! Wat is de misdaad van den Reiziger? Gij noemt hem een Jothamist? maar al was hij Jotham zelf, verdient hij

dan deeze behandeling? - Of zo hij ze in uwe oogen waardig is, moet dan het rechtzinnig Heeläl u niet als Abimelech en zijne ijdele en ligtvaardige Mannen beschouwen en verfoeien.

Dan, helaas! de Reiziger had goed preeken in de sluitmande. De booze waereld ging haar gang. Het huis daverde: deszelfs muuren trilden: de balken schooven en schokten: het dak verwrikte: het gansche gebouw begon te waggelen; naar eene zijde over te hellen: - de dolle, woeste menigte gaf een noodkreet, die door de lugt donderde. - Mijn sluitmande schoof naar de eene zijde, even gelijk men in een laveerend schip doet, - dus scheef stond reeds het huis. Nog hoorde ik het gejuich. Een donderende slag volgde; het huis stortede in, en de Reiziger met het zelve, rolde wel vijftig voeten verre.

Vijf en twintigste hoofdstuk.

De dieven.

De nootlottige reis, die ik, in mijn sluitmande gepakt, deed, had voor mij die gevolgen niet, welken ik vreesde; want van een hoogte van negenëntagtig voeten tuimelende, in compagnie van eenige honderden dakpannen, sparren, binten, balken en brokken muurs, had ik geen ander letzel, dan een geringe kneuzing van mijn elleboog.

Door het manden werk heen ziende, ontdekte ik, dat niemand zig met mijn mandenhuis bemoeide. Alles stond bij of omtrent de puinhopen van het ingestorte Logement. Veelen zag ik nog bezig met het omver trekken van stukken muurs, die nog blijven staan waren; anderen groeven onder de puin, zekerlijk met oogmerk, om er mij te vinden, en verscheiden hielden zig in 't geheim bezig, om hier en daar een stuk van waardij op te raapen, en in hunne zakken, of in hunne boezems te verbergen. Onder anderen zag ik, dat de koster een zilveren tafelbel, en de School-

meester een psalmboek met gouden slooten opraapte en wegmoffelde.

Toen alles genoegzaam kort en klein gemaakt was, hief de menigte een algemeen vreugdegejuich aan; de Dominé lag de handen saamen en deed een korte dankzegging, en de Barbier veegde zijn zweet af en trad zo moedig daar heenen, als een oude kruisvaarder, die van het vermoorden der Saraceenen wederkeerde.

De Koster en Schoolmeester gingen strijkelings voorbij mijn sluitmande heen, zonder dat zij die scheenen te bemerken; een oogenblik daarna echter werd er eenig vuil hooi over heen gesmeeten, zo dat mijn mande onzigbaar werd.

Dit verheugde mij; want nu kon ik zonder vrees den nagt inwagten, om mij uit dit vervloekte land weg te pakken.

Ik bespeurde, dat alles verder op het Dorp in rust geraakte en een iegelijk zijnen arbeid hervattede. De Smit smeedde als van te vooren; de Kuiper kuite, als of er niets gebeurd was; de Snijder naaide als of er het logement nog stond, de Bakker builde net als toen de Dominé predikte; de Schout wandelde even als of de heilige Justitie geene de minste belediging ontvangen had, en de Dominé, deeze bestuudeerde de lief-

de tot den naasten, even gerust, - als of hij nooit Dominé geweest ware.

De avond viel. Het werd donker. Ik dorst het echter nog niet waagen, om uit mijn gevangenis te kruipen, vermits er nog te veel gewoel op de straat was, en ik mij noch niet veilig rekende.

Bij den aanvang van den nagt meende ik mijn hand ter zijde door de mande heen te steeken, om aldus met de sleutel het slot open te doen, - dan, gerugt hoorende, trok ik mijn hand weder binnen.

Het waren twee luiden, die saamen praatteden.

Hun gesprek zal ik opschrijven.

DE EEN .

Die arme Duivel! - Ik beklaag hem toch. -

DE ANDER .

Wij hebben er toch schoon voordeel mede.

DE EEN .

Maar hij heeft er den bek mede ingeschooten.

DE ANDER .

Dat is onze schuld niet, waarom was hij een Jothamist?

DE EEN .

Maar zeg mij toch eens, wat is een Jothamist?

DE ANDER .

Bij mijn ziel! ik weet het niet.

DE EEN .

Ik weet het ook niet, en al wie ik er naar gevraagd heb wist het niet.

DE ANDER .

Dat het een slegt soort van Menschen is, welken niet waardig is te leeven, dat is zeker.

DE EEN .

En waarom is dat zeker?

DE ANDER .

Om dat Dominé het zegt.

DE EEN .

Heeft die het dan van deezen Man nu ook gezegd?

DE ANDER .

Wis en waaragtig heeft hij. - De Karel had nooit den hals gebroken, had de Dominé ons niet opgestookt. Want wat kan het ons scheelen of er Jothamisten zijn of niet? wij hebben er geen voor noch nadeel mede.

DE EEN .

Maar wat kwaad doet dan zo een Jothamist?

DE ANDER .

Hebt gij dan niet gehoord wat de Dominé gezegd heeft?

DE EEN .

o Neen! Ik kwam daar maar aan gaan, en toen ik zag, dat er zo veel bezig waren, om het loge-

ment om verre te trekken, wilde ik de minste niet zijn, maar stak ook een hand toe.

-

DE ANDER .

Zo ik het wel heb staat de mande hier.

DE EEN .

Dat doet hij ook.

DE ANDER .

Hier onder dit hooi.

DE EEN , *aan de mande liggende.*

Maar wat zou er in weezen. - Mij dunkt hij is zoo zwaar.

DE ANDER , *ook liggende.*

Dat is hij voorzeker.

DE EEN , *van vreugd in de handen wrijvende.*

Wie weet of er geen geld in zit!

DE ANDER .

Laaten wij eens schudden! als er geld in zit zal het wel rammelen.

(Fluks werd mijn pakmande opgetild, en ik op een allerfurieuuste wijs heen en weder geschud.)

DE EEN .

Hij rammelt niet.

DE ANDER .

Hij geeft zulk een dof geluid. - Maar wij zijn hier niet veilig. Brengen wij de mande wat verder van hier.

DE EEN , *na de mande weggedragen te hebben.*

Laaten wij de mande eens omkeeren, dan zullen wij misschien beter ontdekken, wat er in is.

DE ANDER .

Maar mogelijk is er breekende waar in.

DE EEN .

Dat geloof ik niet, want dan zouden wij het kunnen hooren.

DE ANDER .

Kom, keeren wij hem dan 't onderst boven.

(En nu was het noodlottig tijdstip genaderd, dat ik ongelukkige Doctor op mijn hoofd gezet werd, in de allermoeilijkste en pijnlijkste houding van de waereld. Eindelijk werd er een schop tegen de mande gegeven, zo dat dezelve, na eenige omrollingen, weder regt kwam te staan.)

DE EEN .

Weet gij, wat ik er van denk?

DE ANDER .

Laat hooren!

DE EEN .

Ik geloof dat er hammen in zijn.

DE ANDER .

Dat kunnen wij althans spoedig weeten.

DE EEN .

Hoe dat?

DE ANDER .

Dan hebben wij er maar met onze messen intesteeken, en dan aan onze messen te ruiken; de spekreuk verraad zig zelve.

Beiden trokken zij hun messen uit.

o Goede, genadige Hemel! dagt ik, moet ik rampzalige Sterfling, dan eindelijk door een steek zes, zeeven, in mijn huid, omkomen?

Reeds hoorde ik de punten der messen op de mande, toen het instinct, of liever de ingeschapen zucht om te leeven, mij met eene verschriklijke stem deed uitroepen.

Laat af, Canailjes!

Elk een van hun gaf een geweldige gil en liep als of de Duivel hen agter her zat.

Zes en twintigste hoofdstuk.

De schrijver op het punt om te sterven.

Niemand meer bij mijn Mande hoorende deed ik wederom een pooging, om uit deeze gevangenis verlost te worden, het welk mij gelukte.

Ik dankte den Hemel voor zijn goedheid.

Vermits ik niet wist waar ik was, vond ik mij verplicht eerst in de rondte te kijken.

Het was flauw Starrelicht, zo dat ik maar even de voorwerpen onderscheiden kon.

Ik bevond mij agter tegen een taamlijk groot gebouw, dat, voor zo verre ik zien kon, alleen en afgezonderd van het Dorp stond.

Een weg zag ik niet: de plaats waar ik was scheen een tuin te weezen.

Ik had geen lust om hier lang te vertoeven, maar wilde mij daadlijk wegmaaken.

Dan, door het lang liggen in de ongemaklijkste gestalte, door het geweldig schudden en dat verdoemde omkeeren was ik indiervoegen gemarteld, dat ik bijna den eenen voet voor den ander niet zetten kon.

Ter hoogste opstapeling van ongelukken, kreeg ik de kramp in mijn regtebeen.

Wel lieve God! barste ik in onbeteugeld hartzeer uit, moet Jothamist dan de grootste Martelaar van de Waereld worden? - Help gij mij toch! -

Ik kom bij u! werd er tegen mij geroepen.

Toen viel ik op den grond. Mijn veege Ziel zweefde op mijne lippen. - Men zou mij gemakkelijk op een Tekenacademie hebben kunnen

gebruiken voor een Model van iemand, die door een plotslingen schrik gestorven is.

Ik meende nog te zeggen, het is niet noodig dat gij komt!

Maar, dagt ik, wat verscheelt het mij ook, wat mijne Vijanden en Vervolgers met mijn stoflijk Deel, met mijn dooden romp uitrigten! mijn Ziel betreft doch de wooningen der Vrijheid.

Zeven en twintigste hoofdstuk.

De reiziger en een jonge jufvrouw bij het rustbed.

Zaglijk, door een tedere, malsche, streelende Vrouweärm werd mijn hoofd opgebeurd. Een aandoenlijk zugtje, even als dat van eene Actrice, die onverwagt haar minnaar ontmoet, bezwijkt en eindlijk weder bijkomt, om in vollen gloed hem op de borst te vliegen, waazemde er over mijne strakke kaakebeenen. Een fleschje met sterkruikende spiritus vatte post onder mijn neus, en herstelde, of liever, herriep mijn geest,

die zo gereed stond, om deezen Madenzak, dit zondige lighaam te verlaten.

Jothamist! werd er op den liefvalligsten en tedersten toon tegen mij gezegd, vrees niet! Gij zijt in goede handen. Ik ben een Jothamistin.

Ik opende mijn oogen en zag een engelächtig schoon Jufvrouwtje, in haar nagtgewaad, en mijn hoofd zorgvuldig tegen haaren bevalligen boezem houdende.

De schielijke overgang van het akelige tot het wenschlijke, van de hel tot den hemel, deed mij zekerlijk sterk aan: evenwel vertoefde ik niet, met schielijk opterijzen en deeze hemelsche Bekoorlijkheid, uit loutere erkentenis, te omhelzen en te kussen.

Ze ontving deeze mijne dankbaarheid, met eene gulhartigheid, die men nergens anders dan bij twee smoorlijk Verliefden kan aantreffen, en beantwoorde elke kusch met een vuurige wederkusch.

Laat ons van hier gaan! zei zij, mij bij de hand vattende.

Maar waar heen? vroeg ik.

Dat is mijn zaak. Gaf zij ten antwoord.

Zij verzogt mij, geduurende zij mij geleidde, van niet te willen spreken.

Ik volgde, zo goed en zo kwaad als ik kon;

zoo ben ik, dagt ik bij mij zelve, dan voorgeschikt om nog verscheiden boeken te schrijven, dus zal ik in den maalstroom des levens, wel bewaard worden.

Mijn Beschermengel bragt mij door een agterdeur, een naauw gangetje door, tot aan een steektrapje.

De eerbaarheid, zei ze tegen mij, zou vereischen dat gij voortgingt, -

Ik viel haar in de reden en zwoer, dat ik in mijne tegenwoordige omstandigheden, geen de minste onkuische gedagten had.

Zij lachte vriendlijk en drukte mij de hand, zeggende: Wij zullen wel nader kennis maaken.

Toen wij boven kwamen, -

Doch, zal de Leezer mogelijk vraagen, geschiede dit alles in den donker.

Neen! - mijn lieve Geleidster had een klein zaklantaarntje bij zig.

Toen wij boven kwamen, opende zij een deur. Wij traden in een fraai gemeubileerd vertrek, van daar gingen wij, door een andere deur, op een groote Boekenkamer, die, uit alle omstandigheeden te oordeelen, een Studeerkanier scheen te weezen.

Op een der stoelen lag een mantel en bef. Ik ontroerde op het zien van deeze ingredienten.

Zij kneep mij nu vaster de hand, even als of zij bang was, dat ik het op een vlugten zou zetten.

Zij bragt mij naar een hoek van de kamer, waar een rustbank stond; sloeg haar hagelblanke arm om mij heenen, en noodperste mij zagtjes en tedertjes om eenige schreeden naar dien kant te doen.

Zij keek mij aan met een oog, - dat - ik niet beschrijven kan.

De arm, die zij om mij heen geslagen had, was zo ingerigt, dat haar lieve hand op mijn heup kwam te leggen.

Met deeze hand gaf zij mij eenige veelbetekenende drukjes.

Eindelijk gaf zij een zugtje, -

En, -

Agt en twintigste hoofdstuk.

De reiziger verschoont zig.

Er zijn zommige dingen, die zig niet laten beschrijven; die men beter gevoelen dan door

woorden uitdrukken kan: die bij de beste beschrijvingen altoos verliezen, en die slegts treffen, - uit hun eigen aart slegts treffen kunnen, wanneer wij ze zelf ondervinden.

Want vooreerst zijn er in de Voorvallen, die men beschrijven wil, dikwijls veele kleinigheden, die dan eerst een verruklijk geheel opleveren, wanneer zij in éenen opslag van 't oog gezien worden: maar wat kan de Schrijver er van maaken, die ze één voor één beschrijven moet?

Ten tweeden, bestaat het gansche voorval dikwils uit kleinigheden, die enkel uit en door hunne saamenvoeging merkwaardig worden; die een Beschouwer vorderen, welke, om zo te spreken, door voorafgaande omstandigheden is voorbereid geworden en die, door zekere betrekkingen en onäfschetsbaare aandoeningen, een zekere vatbaarheid gekreegen heeft, zo dat het ten zijnen opzichte geen kleinigheden meer zijn, maar zaaken van gewigt worden. - In zulk eenen Beschouwer kan de treffendste Welsprekenheid haaren Leezer niet hervormen.

Men ondervindt dit in de saamenleving. Iemand, bij voorbeeld, heeft eene ontmoeting die hem aandoet; sterk treft; - hij loopt naar een ander, die niets van de zaak weet en verhaalt

hem dezelve. Hij voelt, dat hij woorden te kort schiet; dat het hem onmoglijk is, zijne aandoening tot de Ziel van den anderen overtebrengen; gemeenlijk word hij dan geemlijk op zig zelve, en verschoont zig met de uitroepen: *o! Ik kan het u zo niet zeggen! Gij moest het maar eens gezien, of gehoord hebben*, enz.

Deeze aanmerking acht ik hoognoodig hier te doen, ten einde mijne Leezers mij niet beschuldigen, van de zaaken niet natuurlijk, niet treffend, niet leevendig genoeg afteschilderen! - Het is eene verschooning, 't is waar, doch de beroemdste Schrijvers hebben verschooningen noodig, schoon zij ze niet altoos maaken.

Negen en twintigste hoofdstuk.
De reiziger word hevig, maar bedaard eindlijk.

Eindlijk gaf zij een zugtje,

En -

Hier mede eindigde het Zeven en twintigste Hoofdstuk.

Het zou een wonderwerk van den eersten rang zijn, zo mijn Leezers niet geheel iets anders gedacht hebben, dan ik voorneemens was te zeggen.

Laat ik in 't voorbijgaan, dat kleine woordje ter leering hierbij moogen voegen.

Dat er niets gevaarlijker, niets schadelijker en liefdelooper is dan de voorbaarigheid in het oordeelen.

Dat deeze voorbaarigheid meest altoos plaats vind, wanneer men weet of hoort, dat deeze en geene met een jonge Jufvrouw, in haar nagtgewaad, geärmd, en onder het liefalligst aankijken en zugtjes loozen, des nagts, voor een rustbed gestaan heeft.

Kunnen er niet honderden schuldlooze omstandigheeden zijn, waardoor men genoodzaakt is, om, in die gestalte, voor een rustbed te staan?

Kan men er in alle gevallen niet staan, met een eerbaar, kuisch hart?

Zo lang als men er staat althans, kunnen de overtredingen niet groot zijn.

Kan men zelf, om alles af te doen, er niet staan, met de verleiding aan zijne zijde? Met de brandendste Wellust, die ons bij onze flip grijpt? - Men gedenke aan den kuischen Jozeph, om geen andere te noemen!

Zekerlijk stond ik, met dit schoone, bevalli-

ge, verliefdkijkende, mij omhelzende en drukkende Jufvrouwkje voor het Rustbed!

-

Maar vervloekte Kwaadsprekenheid! verdoemlijke Lastertong! Wat verbreid gij onder de ligtgeloovige, onder de ergdenkende en de in het kwaade zig verheugende Stervelingen? Op wat gronden bezwalkt gij mijne eerbaarheid? Waar zijn de bewijzen, dat ik mij vergrepen heb aan de welvoeglijkheid? - Gij glimlacht! gij fluistert elkander in de ooren! gij knikt en gij wijst! maar zal dit den onpartijdigen overtuigen, en word daar door mijne schuld gestaafd, ten aanzien van het rechtvaardig Heelal?

Ging ik naar mijnen billijken toorn te werk, dan moest ik hier mijn verhaal eindigen. Dan moest ik u geen woord meer van deeze gebeurtenis zeggen, en dit mijn boekdeel met EINDE besluiten. - Maar, Neen! er zijn nog Rechtvaardigen onder u, en om deezer wil, zal ik met mijne Historie voortgaan.

Dertigste hoofdstuk.**De schrijver; de schoone en het kaarsje.**

Eindelijk gaf zij een zuchtje,

En, -

Sloeg het bovenkleed open.

Maar, gij Goden van den ouden en nieuwen Tijd! hoe groot was mijne verwondering, - hoe onbegrijpelijk mijne verbaasdheid! toen ik op dat Rustbed den Dominé zag leggen, die van Abimelech gepredikt, en door wiens toedoen, ik den gevaarlijken Naam van Jothamist gekreegen had.

Ik sloeg een verwijtend oog op mijne Geleidster, die mij even stijf bleef vasthouden.

Eenige oogenblikken stonden wij spraakloos.

Eindelijk berstede zij al lachende uit: En waant gij, mijn Vriend! dat ik u verraden heb?

Ik hield mijn hand voor haar mond, ten einde zij deezen mijnen gedugten Vijand niet mogt doen ontwaaken.

Vrees niets, voer zij voort: met deezen uwen Vijand kunt gij al verrigten wat gij wilt. Zie eens!

Zij greep hem bij zijn neus; en trok hem halverwege van het Rustbed af; de Dominé bromde zonder wakker te worden.

Laat hem in Gods naam stil leggen! riep ik, want als hij ontwaakt, -

Hij kan niet ontwaaken, antwoorde ze mij, en met een gaf zij hem een stoot, dat hij te midden, op de vloer rolde, alwaar de Verklaarder van Judicum Negen bleef slaapen en ronken als van te vooren.

Ik stond met verbaasdheid deezen wrevelmoedigen Man te beschouwen, zonder dat er echter de minste wraakzugtige gedagten in mij opkwam.

En gij wreekt u niet? vroeg de Schoone, die den Slaapenden reeds verscheiden schoppen met den voet gegeven had.

Hij verdiende mijn wraak, antwoorde ik haar, - Maar - de wraak past geen Jothamist! - Het eenigste dat ik, - maar, neen!

DE SCHOONE .

Neen! spreek helder uit. - Gij moogt mij alles zeggen!

DE REIZIGER .

Het eenigste dat ik zou willen doen bestaat hier in, - dat ik op een briefje zou schrijven:

WEL EERWAARDE ZEER GELEERDE HEER!

De Jothamist, dien Gij ten onrechte, met de kwaardäartigste wreedheid en wrevel vervolgd hebt; die door uw toedoen, bijna het leeven verlooren heeft; en om wien te vermoorden, gij zoo veel oproer gestookt en zo veel onheilen aan onschuldigen gebrouwen hebt; deeze Jothamist leeft nog; is uwe raazernij weeten te ontkomen, en heeft in de gelegenheid geweest, om deeze uwe Godtergende behandeling u betaald te zetten: getuige daarvan zij dit briefje; dit heeft hij met eigen handen, op uw blooten boezem gelegd. - In dat zelfde oogenblik had hij uw huichelagtig, uw eerloos hart kunnen doorsteeken! - maar in stede van dit, verkoos hij, u te laten leeven; - u overtegeeven aan uwe eigen wroegingen, en zelve een geluk te genieten, waarvoor gij onvatbaar zijt.

DE JOTHAMIST .

Dit briefje zal ik hem op den boezem leggen. Als dan u duizenmaal mijnen dank betuigen en vertrekken.

DE SCHOONE , *mij tederlijk omhelzende.*

Aan deeze edele verhevenheid van Ziel herken ik den waaren Jothamist. - Grootmoedige! - Gij zijt waardig mijn ontwerp te weeten. Zet u naast mij neder.

Zij zette de sig op de sponde van de rustbank, en trok mij aan haare zijde.

De Jothamisten kennen niet alleen elkander, bijna op den eersten aankijk, maar zij beminnen ook elkander met eene liefde, welker grootheid en getrouwheid, nog eenmaal de waereld in verwondering zal opvoeren, en de schoonste vrugten voortbrengen.

Ik kende u, -

IK verwonderd.

Gij kendet mij?

DE SCHOONE .

Ik zag u in de Kerk, en uit de gebaarden en gelaatstrekken besloot ik dat gij een Jothamist moest zijn. Ik had mijn werk er van gemaakt, om u na kerktijd te spreken te komen, dan het noodlottig toeval van den hond kwam tusschen beiden.

De Dominé rekte zig uit.

IK schrikte.

Wat is dit? - Hij word wakker!

DE SCHOONE .

Ontzet u niet, hij slaapt op zijn minst nog vier en twintig uren.

IK .

Heeft hij dan Opium in.

DE SCHOONE .

Neen! - maar op den gelukkigen uitslag van zijn werk, dat is, van zijn ophitsen der Plunderaars tegen u, en om dat gij, naar zijn gedagten, den hals gebroken hebt, heest hij zig stom dronken gezoopen.

IK .

Dat is recht Abimelechs!

DE SCHOONE .

Maar om voort te gaan. Toen de woeste Hoop bezig was met het huis om verre te trekken, stond ik eenige schreden van het zelve af; onder de menigte balken, pannen en steenen, die van boven neder rolden, kwam er ook een Sluitmande aanzetten, die voorbij mij heen snorde en in een grep liggen bleef.

Niemand had eenige attentie op deeze Mande, om dat een ieder het veel te druk had, met plunderen en afbreeken. Stil en zagt ging ik naar de mande. Ik bespeurde eenige bewegingen van dezelve, die noodwendig veroorzaakt moesten worden door iemand, die er zig in verborgen had.

Dit is niemand anders dan de Jothamist, dagt ik. Ik besloot u te redden; maar op dat tijdstip was er geen mogelijkheid toe.

De Schoolmeester, de Koster en meer anderen passeerden dien weg, maar, tot mijn en uw ge-

luk, zonder de mande te zien, voor zo veel ik merken kon.

DE DOMINÉ , *zig omrollende.*
o Jeetje! - o Jeetje! -

IK , *van schrik opspringende.*
In 's Hemels naam, laten wij hier niet langer blijven.

DE SCHOONE .
Blijf zitten! - Hij zal niet wakker worden.

IK .
Maar als hij eens wakker word?

DE SCHOONE .
Kruip dan in 't bed onder de dekens; dan blaas ik mijn kaarsje uit, en zal bij u komen.

IK , *bij mij zelve.*
‘o! Dat hij wakker mogt worden!’

(Ik gaf den Dominé een schop, quasi om hem wat verder op te doen rollen.)

DE SCHOONE .
Helaas! hij zal niet wakker worden!

(Hier viel het lantaarntje haar uit de hand, en 't kaarsje ging van zelf uit.)

**Een en dertigste hoofdstuk.
De bedsteeplank breekt.**

De Schoone vervolgde haar gesprek, schoon wij in den donker zaten.

DE SCHOONE .

Zo dra waren deeze Abimelechsklanten niet voorbij, of ik wierp een menigte vuil hooi over de mande heen, met oogmerk, om in deezen nagt, u te komen verlossen, zo gij er in mogt zijn.

IK .

Ach! waart gij die Welddaadige?

DE SCHOONE .

Dat was ik.

(Hier kwam haar hemelsche wang zo digt bij mijne lippen, dat ik mij niet wederhouden kon, haar eenige kusschen te geeven.)

DE SCHOONE , *mij insgelijks kusschende.*

Gij zijt mij geene erkentenis verpligt. - Dit en meer ben ik u verschuldigd, - mijn Vriend!

(Mijn hart jaagde geweldig.)

Ik kwam, toen het reeds nacht was, ter plaatse waar de mande stond; dan gerugt hoorende, verborg ik mij. Vervolgens zag ik, dat de mande weggedraagen werd.

Zij naamen den gang naar mijn tuin, en aldaar zette zij u neder. Gij weet wat er verder gebeurd is.

(Hier brak de bedsteeplank, zekerlijk door de zwaarte van ons, die er op zaten, en wij rolden, in Compagnie, tot op en over den Dominé.)

Twee en dertigste hoofdstuk.

De reiziger trouwt zijn tweede vrouw.

De Domine pruttelde niet weinig binnens monds, want de hiel van mijn laars, was, onder 't vallen, hem juist tusschen de tanden geschooten. Dit werd ik gewaar toen ik mijn been wilde naar mij trekken, 't welk hij aldus met zijne tanden vast hield, want even gelijk een kwaadaartige Hond, dien men een stok voorhoud, beet hij in mijn agterlap.

DE SCHOONE .

Hebt gij u bezeert, mijn Vriend?

IK .

Niet in 't allerminst. Hebt gij ook eenig letzel gekregen.

DE SCHOONE .

In 't geheel niet. In tegendeel ik leg hier zeer op mijn gemak, - en gij?

IK .

De Dominé bijt in mijn laars!

DE SCHOONE .

Geef hem een frissche schop, dan zal hij wel los laten, - en kom dan bij mij leggen.

IK .

Maar ik zal hem de tanden uit de bek schoppen.

DE SCHOONE .

Hij kan zonder tanden wel prediken.

(Ik rukte mijn been los, en de Dominé grinnikte zeer lelijk.)

DE SCHOONE .

Zijt gij los?

IK .

Met alle zekerheid.

DE SCHOONE .

Kom dan bij mij. Wat behoeven wij zo veel ongemak te lijden.

(Ik strekte mij naast haar uit.)

IK .

Gelies nu voorttegaan.

DE SCHOONE , *vleiende.*

Waar mede, mijn waarde?

IK , *bedremmeld.*

Met uw verhaal.

DE SCHOONE , *mij omhelzende.*

Dat is uit. -

IK .

Gij had een ontwerp gemaakt, zeydet gij!

DE SCHOONE , *flaauwtjes.*

Ja! van dat ontwerp moest ik u nog eerst spreken. - Maar legt gij wel gemakkelijk, wilt gij u niet eens omkeeren?

IK .

o Neen! ik leg zeer wel.

DE SCHOONE .

Nu dan mijn ontwerp, -

IK .

Ja! als 't u gelieft.

DE SCHOONE .

Dit bestond hier in, - om u, -

(Zij omhelsde mij vuriglijk.)

Tot mijn Man te maaken.

(Toen ik met de sluitmande van de hoogste zolder dien gedugten val deed, verschrikte ik op verre na zo veel niet, als op deeze woorden.)

IK .

Uwe geneegenheid gaat mijne verwagting on-

eindig te boven, - maar er zijn eenige zwaarigheden, deeze Dominé, -

DE SCHOONE .

Is mijn Man; - maar wat betekend dat?

IK .

Hoe! eene Vrouw met twee Mannen?

DE SCHOONE .

Wij zullen den Dominé eerst opruimen.

IK .

Zoud gij hem dan?

DE SCHOONE .

Uwe klederen aantrekken, hem in de sluitmande pakken, waarin gij gelegen hebt, en hem dan verder aan zijn noodlot over laten.

IK , *oprijzende.*

Nooit of in eeuwigheid, -

DE SCHOONE , *ook oprijzende.*

Nooit of in eeuwigheid?

IK .

Neen! -

DE SCHOONE .

Dan zal ik den Dominé wakker maaken. Ik heb een kunstgreep waardoor hij daadlijk tot zijn zinnen komt. - Gij moet sterven of mijn Man worden! Ik wil het zo.

IK .

(Deeze woorden sloegen geweldig door mijn

hart heen. Ik zweeg, - ik dagt, - en besloot half om den dood te kiezen.)

DE SCHOONE .

Gij zwijgt? - wilt gij dan, dat ik den Dominé opwek? -

IK .

Neen! laat hem slaapen,

DE SCHOONE , *zeer liefvallig.*

Dan zijt gij mijn Man?

IK , *stamerende.*

Ja! -

Drie en dertigste hoofdstuk. Eene geestlijke verzending.

Twee uren naderhand, toen flauwelijk het eerste morgenlicht den naderenden dag aankondigde, vroeg de schoone, die in mijn arm lag:

Zijt gij voldaan?

IK .

o! Bij uitneemenheid! Maar wat nu met den Dominé gedaan?

DE SCHOONE .

Zo als gezegd is.

IK .

Mij dunkt, dat is wat hard! zouden wij dat vonnis niet wat kunnen verzagten?

DE SCHOONE .

Als hij maar uit de voeten komt is het mij om 't even hoe. Weet gij er iets op?

IK .

Ik geloof van ja! -

DE SCHOONE .

En wat is dat? -

IK .

Passeeren hier geen postwagens?

DE SCHOONE .

Heden morgen om vier uren, rijd er een naar den H... dat is hier vijftig uren van daan.

IK .

Zo veel te beter. Wij zullen den Dominé inpakken, en maaken er een present van aan zulke meubels zijn aangenaam aan de Hoven. - Wij kunnen hem een briefje op zijn borst plakken en zetten er op.

PREZENT EXEMPLAAR .

Dan zijn wij hem met zekerheid kwijt.

DE SCHOONE .

Gij hebt hemelsche invallen, mijn Vriend! kom, aanstonds dit ter uitvoer gebragt.

Wij gingen daadlijk naar buiten en vonden de pakmande. Ik droeg den Dominé op mijn arm langs het steektrapje tot in het voorhuis.

IK .

Moet hij geen mantel en bef aan hebben?

DE SCHOONE .

Neen! dat strookt met mijn plan niet.

IK .

Maar waar aan zullen ze dan kunnen weeten, dat hij een Dominé is?

DE SCHOONE .

Wij zullen hem een briefje om den hals binden, waarop staan zal: dat is een Dominé.

IK , *den Dominé opneemende.*

Wilt gij hem niet nog eens kussen?

DE SCHOONE .

Neen! neen! pak maar in wij hebben geen tijd het is zo aanstonds vier uren.

Wij pakten zijn welëerwaarden zeer geleerden, zo gemaklijk mogelijk was, in de mande, en gaven hem met de postwagen mede.

Laat ons nu nog een uurtje of twee uitrusten! zei de schoone, thans mijn Vrouw.

**Vier en dertigste hoofdstuk.
De reiziger word een dominé.**

Uitgerust hebbende stonden wij op en zetteden ons aan het ontbijt.

Ik geloof, zei ik, dat wij nu verder onze maatregelen neemen moeten: want als de Kerkenraad eens naar uw Man vraagt, -

IK .

Dan zijt gij het.

DE SCHOONE .

Maar als er nu gevraagd word, om hen te zien en te spreken?

DE SCHOONE .

Dan moet gij te zien en te spreken zijn.

IK .

Maar ik heb zo weinig gelijkenis op uw Man.

DE SCHOONE .

Bij voorbeeld?

IK .

Mijn kleur is blank en bloozende, en uw Man zag geel en grafächtig.

DE SCHOONE .

Ik heb kulkema. Ik zal u wel geel maaken.

IK .

Maar mijn neus is zo groot en zo krom niet.

DE SCHOONE .

Ik zal alles wat er aan ontbreekt er met wasch bij maaken.

IK .

Maar een Dominé met een wassche neus?

DE SCHOONE .

Is thans geen zeldzaamheid meer.

IK .

Maar ik draag een staart en uw Man een pruik. -

DE SCHOONE .

Ik zal uw staart afsnijden en u een pruik van mijn Man opzetten.

IK .

Maar als er nu gepredikt moet worden?

DE SCHOONE .

Dan zult gij prediken.

IK .

Hoe! - Ik? - ik?

DE SCHOONE .

Ja! Gij! - Gij! -

IK .

Maar ik ben geen Dominé.

DE SCHOONE .

Ik zal u tot een Dominé maaken.

IK .

Kunt gij dat doen?

DE SCHOONE .

Zeer zeker.

IK .

En op wat wijs?

DE SCHOONE .

Enkel en alleen, door u mantel en bef aan te trekken.

IK .

Maakt dat dan den Dominé?

DE SCHOONE .

Ja! - mijn Man en duizend andere strekken er tot bewijs van.

IK .

Maar ik weet mij niet duidelijk uittedrukken.

DE SCHOONE .

Dat moet een Dominé niet doen.

IK .

Maar, ik ben altijd zo verward in mijn voorstellen.

DE SCHOONE .

Dat is het waare.

IK .

Ik versta dikwils mij zelve niet.

DE SCHOONE .

Zo veel te beter.

IK .

Maar, -

DE SCHOONE .

In Gods naam! maak geene tegenwerpen meer; want gij zijt een volmaakte Dominé.

IK .

Ontbreekt mij dan niets in deeze preekende qualiteit.

DE SCHOONE .

Slegts een kleinigheid.

IK .

En wat is dat?

DE SCHOONE .

Gij denkt veel te nederig van u zelve, en zijt al te openhartig in 't belijden uwer gebreken.

IK .

o! Die fout kan ik spoedig verhelpen.

En nu verliepen er geen twee uren of de Reiziger was in een volkomen Dominé getransformeerd.

**Vijf en dertigste hoofdstuk.
Geheimen om te leeren prediken.**

Toen ik was, die ik weezen moest, zei mijn nieuwe Vrouw.

Ik heb moeite, om te gelooven, dat gij de Jothamist zijt, zo zeer gelijkt gij naar mijn Man.

IK .

Laat ik toch altoos zo veel genade in uw oogen vinden, dat gij mij nooit voor uw eerste Man neemt!

DE SCHOONE .

Als gij maar, tegen dat wij naar bed gaan, deeze geestlijke equipage aflegt.

IK .

Ik zweer het u.

DE SCHOONE .

Maar weet gij wel, dat gij van avond prediken moet?

IK .

Hoe prediken; - van deezen avond al?

DE SCHOONE .

Ja! - en wel de vervolgstof van Abimelech.

IK .

Dat is onmogelijk.

DE SCHOONE .

En waarom is dat onmogelijk?

IK .

Om dat ik er niet op gestudeerd heb.

DE SCHOONE .

Even als of dat noodig was.

IK .

Is dat niet noodig?

DE SCHOONE .

Mijn Man deed het nooit, en de meesten doen het niet. Zij leezen van te vooren slegts den text en eenige Schrijvers, en dat kunt gij schielijk doen.

IK .

Maar er komen zo veel moeilijke woorden en plaatsen in voor, die ik niet versta.

DE SCHOONE .

Sla die maar over.

IK .

Dan verlies ik den saamenhang.

DE SCHOONE .

Zo veel te geleerder zal uw preek schijnen.

IK .

Maar, -

DE SCHOONE .

Nog al meer *maaren*?

IK .

Maar, ik denk geheel anders over Abimelech als uw Man.

DE SCHOONE .

Dat strekt u tot eer.

IK .

Maar als ik over Abimelech predik, dan moet ik de verklaring van uw Man over het eerste gedeelte der Geschiedenis, volstrekt tegenspreken.

DE SCHOONE .

Dat is geen zwaarigheid! mijn Man sprak, op den kanzel, in een uur tijd, zig zelve zontijds wel vijftwintigmaal tegen.

IK .

Maar zal een kundig Hoorder uit deeze tegenspraak niet moeten besluiten, dat ik uw Man niet ben?

DE SCHOONE .

Het tegendeel is waar, hij zal daar uit moeten besluiten, dat gij mijn Man zijt.

IK .

Maar zal de Gemeente te vreden zijn met den Abimelech, dien ik hen zal afschetsen?

DE SCHOONE .

De Gemeente is altoos met de Predikatie te

vreedem, als zij met den Predikant zelve te vreedem is.

IK .

Zo dat, -

DE SCHOONE .

Alles in orde is. Hebt gij nog meer *maaren*?

IK .

Neen!

DE SCHOONE .

De Hemel zij geloofd!

IK .

Geef mij het oude Testament.

DE SCHOONE .

Ik zal er eens naar gaan zoeken.

IK .

Welk een ommekeer!

DE SCHOONE .

Die daaglijks voorvalt. - Gij word uit een Mensch in een Predikant hervormd! maar hoe veel uilen en exters ondergaan deeze herschepping niet?

Ik zette mij aan 't leezen en bevond mij kort na den eeten volkomen in staat, om een avondpredikatie te doen.

Zes en dertigste hoofdstuk.

De reiziger treed naar den kanzel.

Tegen den gewoonen tijd stapte de Reiziger, met een geestlijken tred en geestlijke houding kanzelwaards, om er zijne gaven te toonen.

Ik predikte.

Eenigen mijner Leezers zullen zekerlijk nieuwsgierig naar deeze mijne Predikatie zijn, en ten gevallen van deezen zal ik dezelve gedeeltlijk laten volgen.

Vooraf moet ik aanmerken.

Dat er in den text verscheiden zaaken voorkwamen, welken, om juist te verklaaren, een grondige kennis van de aardrijkskunde, de zeden en gewoonten der oude Volkeren vorderen, en van dit alles, - het zij openhartig beleeden, - bezit de Reiziger niets hoe genaamd.

Ik zou dus verscheiden dingen naar mijn grilligheid hebben moeten fatzoeneeren en den Toehoorder het een en ander hebben moeten wijsmaaken, 't welk ik zelfs niet wist, en dat, vee-

le Geleerden benefens mij ook niet wisten, of weeten konden.

Maar hier toe is de Reiziger veel te eerlijk.

Veel liever liet ik, al wat ik niet verklaren kon, aan zijn plaats, met die voorzigtigheid echter, dat ik mijne onkunde op alle mooglijke wijzen bepleisterde, zo dat mijne Toehoorders er niet door geërgerd konden worden. Nu volgt mijn Predikatie.

Zeven en dertigste hoofdstuk.

De predikatie van de reiziger, *of de* Historie van Abimelech.

Veelgeachte, zeer aandagtige toehoorders!

Mijne Textwoorden vind gij in het Boek der Richteren het negende Hoofdstuk, het twee en twintigste vers en vervolgens.

Aldaar leest men dus.

Als nu Abimelech drie jaaren over Israël geheerscht had;

Zo zond God een boozen Geest tusschen Abimelech en de Burgeren van Sichem; en de Burgeren van Sichem handelden trouwloos tegen Abimelech.

Op dat het geweld, gepleegd aan de zeventig Zoonen van Jerubbaal, vergolden, en hun bloed gelegd werd op Abimelech, hunnen Broeder, die hen gedood had, en op de Burgeren van Sichem, die zijne handen gesterkt hadden, om zijne Broederen te dooden.

En de Burgers van Sichem bestelden Luiden tegen hem, die, op de hoogten der Bergen, laagen legden; en al wie voorbij hen op den weg doorging beroofden zij; en zulks werd Abimelech aangezegd.

Gaal, de Zoon van Ebed, kwam ook met zijne Broederen, en zij gingen over in Sichem; en de Burgers van Sichem verlieten zig op hem.

En zij toogen uit in het Veld en laazen hunne wijnbergen af; traden de druiven, en maakten losliedekens; en zij gingen in het huis van hunnen God; aten; dronken en vloekten Abimelech.

En Gaal, de Zoon van Ebed, zeide: wie is Abimelech, en wat is Sichem, dat wij hem dienen zouden? Is hij niet de zoon van Jerubbaal? Is Zebul zijn Bevelhebber niet? dient liever de mannen van Hemor, des Vaders van Sichem! want waarom zouden wij hem dienen?

Och! dat dit Volk in mijne hand ware! Ik zou Abimelech wel verdrijven! - En tot Abimelech zei hij: vermeerder uw heir en trek uit!

Als Zebul, de Oversten der Stad, de woorden Gaals, den zoon van Ebed, hoorde, zo ontstak zijn toorn.

En hij zond listiglijk boden tot Abimelech, zeggende: zie, Gaal, de zoon van Ebed, en zijne Broeders zijn tot Sichem gekomen, en zie, zij en deeze Stad handelen vijandlijk tegen u.

Dus maak u op in den nagt, gij en het Volk dat met u is, en leg laagen in het veld.

En als de zon opgaat, maak u dan vroeg op, en overval deeze Stad! en zo wanneer hij en het Volk, dat met hem is zal, uittrekken, doe dan met hem gelijk uwe hand vinden zal.

Abimelech dan maakte zig op en al het Volk dat met hem was, bij nagt, en zij

legden laagen omtrent Sichem, met vier hoopen.

En Gaal, de zoon van Ebed, ging uit, en stond aan de deur van de Stadspoort, en Abimelech rees op, en al het Volk, dat met hem was, uit de agterlaage.

Als Gaal dit Volk zag, zei hij tegen Zebul: zie daar komt Volk af van de hoogten der bergen. Zebul daarentegen zei tegen hem: Gij ziet de schaduw der bergen voor menschen aan.

Maar Gaal voer verder voort te spreken en zei: zie daar Volk, afkomende uit het midden des lands: en eene hoop komt van den weg der eike Meonenim.

Toen zei Zebul tegen hem: waar is nu uwe mond, waar mede gij zeidet: wie is Abimelech, dat wij hem zouden dienen? Is dit niet het Volk, dat gij verzogt hebt? Trek tog nu uit en strijd tegen hem!

En gaal trok uit voor het angezigt der Burgeren van Sichem, en hij streed tegen Abimelech.

En Abimelech jaagde hem na; want hij vlood voor zijn aangezigt; en daar vielen veele verslaagenen, tot aan de deure der Stadpoort.

Abimelech nu bleef tot Aruma, en Zebul verdreef Gaal en zijne Broederen, dat ze tot Sichem niet mogten woonen.

En het geschiede des anderen daags, dat het Volk uittrok in het veld, en zij zeiden het Abimelech aan.

Toen nam hij het Volk en verdeelde het in drie hoopen, en hij legde laagen in het veld; en hij zag toe: en zie, het Volk trok uit de Stad, zo maakte hij zig tegen het zelve op en versloeg het.

Want Abimelech en de hoopen, die bij hem waren, overvielen ze, en bleeven staan aan de deur der Stadpoort; en de twee andere hoopen overvielen allen die in het Veld waren, en sloegenze.

Voorts streed Abimelech tegen de Stad, dien zelven ganschen dag, en nam de Stad in, en doodde het Volk, 't welk er binnen was; en hij brak de Stad af, en bezaaide dezelve met zout.

Toen alle Burgers van den toorn te Sichem dit hoorde, gingen zij in de sterkte van het huis van den God Berith.

En het werd Abimelech aangezegd, dat alle Burgers van den toorn te Sichem zig verzaameld hadden.

Toen ging Abimelech op den berg Zalmon, hij, en al het Volk, dat met hem was, en Abimelech nam een bijl in zijn hand, en hieuw een tak van de boomen; nam dezelve op; lag hem op zijne schouder, en zei tegen het Volk, dat bij hem was: haast u! het geen gij mij hebt zien doen, doet ook zo.

Dus hieuw ook al het Volk, een iegelijk zijn tak af en volgde Abimelech; legden ze aan de sterkte, en verbrandden daardoor de sterkte met vuur, zo dat alle luiden van den Tooren te Sichem storven, omtrent duizend mannen en vrouwen.

Voorts toog Abimelech naar Thebez, en hij legerde zig tegen Thebez, en nam het in.

Doch er was een sterke tooren in het midden der Stad, zo vlooden daar heen alle de mannen en de vrouwen, en al de Burgers van de Stad, en slooten voor zig toe, en zij klommen op het dak van den tooren.

Toen kwam Abimelech tot aan den Tooren; bestormde denzelven, en naderde tot aan de deur van den tooren, om die met vuur te verbranden.

Maar eene Vrouw wierp een stuk van een molensteen op Abimelechs kop, en verpletterde zijn herssenpan.

Toen riep hij schielijk den jongen, die zijne wapenen droeg, en zei tegen hem: Trek uw zwaard uit en dood mij, op datze van mij niet zeggen, eene Vrouwe heeft hem gedood! - En zijn jongen doorstak hem, dat hij stierf.

Toen nu de mannen van Israel zegen, dat Abimelech dood was, gingen zij een iegelijk naar zijne plaats.

Aldus deed God wederkeeren Abimelechs kwaad, 't welk hij aan zijnen Vader gedaan had, doodende zijne zeventig Broederen.

Insgelijks al het kwaad der luiden van Sichem deed God wederkeeren op hunnen kop, en de vloek van Jotham, den zoon van Zerubbaal, kwam over hen.

Tot dus verre.

Agt en dertigste hoofdstuk.
De historie van Abimelech.
(Eerste Vervolg.)

De boosheid en het geweld, mijne Toehoorders! moogen voor een tijd zegepraalen; moogen voor een tijd de onschuld en vrijheid vertreedden! het is hun deel echter niet om altoos voorspoedig te wezen.

De opperste rechtvaardigheid het Menschdom willende verbeteren en gelukkig maaken, heeft zomtjids gevoelige pligtsërrinneringen, en kastijdingen noodig: Haar hand, niet onmidlijk den loop der dingen bestuurende, gebruikt daar toe geschikte middelen. Dus zegent zij de stervelingen, door de deugdzaamen, en tugtigt hen door de boozen.

Zo dra het oogmerk der kastijding evenwel bereikt is, worden de roeden verbrooken en weggeworpen! en wee dan den geenen, die ten Tijran der verbeterde Volken strekten!

Abimelech beklom den troon van Israel door valsheid, door onrecht en broedermoord. Op dien troon, welken bespat was met het bloed van de negenensestig Zoonen van den braafsten Vader, zwaaide hij willekeurig den staf, en deed Israel bezeffen hoedanig het een Volk vergaat, dat de Dwinglandij te gemoete juicht en haar door plundering en moord ten Zetel verheft!

Zijn juk was nu drie jaaren, door de Burgers van Sichem gedraagen geworden. Eerst kuschten zij dat ijzeren juk; toen gevoelden zij het met smart, en eindelijk vervloekten zij het.

De Tijran verbeelde zig wat hij wil. Hij moge de verbijsterde toejuiching van een bedroogen Volk ontvangen! - Zijn oogmerk is, dat Volk te trappen, en spoedig gaan de oogen des verdrukten open! straks verkeeren de zegeningen in de bitterste vervloekingen.

De rechtvaardige Hemel oordeelde het thans tijd te zijn, om de boosheid den welverdienden loon te doen toekomen. Zijne langmoedigheid schorste niet langer de natuurlijke gewrochten der werkzaame dingen. De Burgers van Sichem zagen wie hij was, die zij ten kosten van zo

veel bloed, en met opoffering van hunne vrijheid en rechten, het hoogstbewind in handen gegeven hadden! hunne oogen werden niet langer wederhouden, om in Abimelech den Tijran, den onwaardigen Heerscher te kennen.

Ingelijks naderde de wraak voor hun, die gewild hadden, dat Abimelech, dat onrecht en geweld hen beheerschen zouden. Trouwens bij alle Volken, die immer het hoofd naar hunne Tijrannen lieten hangen, kan men deeze hunne menschvernederende begeerte reeds als het begin van de straf hunner laaghartigheid aanmerken.

De Sichemiten, niet opgewasschen teegen de magt van Abimelech, deden hem in 't heimlijk alle mooglijke afbreuk; deden hem weldra begrijpen en gevoelen, dat er een verborgen vijand tegen hem in den boezem des Rijks woelde.

Niet te vreedden met de begunstigden en beampten van den Tijran ter sluik aantevallen, werden zij meer openlijk zijne Tegenpartij, door het vervolgen van hen, die hem aanhingen.

Om dit te kunnen volhouden, om hierin met vrugt te kunnen slaagen, en den eindlijken val van hunnen Dwingland te kunnen daarstellen,

neemen zij ten opperhoofd van hunne partij, den geenen, die er zig 't eerst voor opwerpt.

Gaal, de zoon van Ebed verkreeg hun vertrouwen, en, zig op hem verlaatende, komen zij meer uit voor de geenen die zij waren; zij trotseeren. Abimelech en vervloeken hem openlijk, bij het zingen der beleedigendste schimp gedigten.

Hun verdediger, niet beziel met de waare grondbeginzels en drijfveeren, der edele Volksverlossers, gaf al vroeg een blijk, dat hij meer bedoelde om het Volk een anderen Tijran, dan wel de Vrijheid te bezorgen. Hij wil zich echter beveiligen bij eene onverhoopte uitkomst en speelt den Verraader: want Sichem ten krijg noodigende, vermaant hij teffens Abimelech, om zig tegen Sichem te wapenen.

Een Volk, dat zig vernederen durft, om zijn eigen vrijheid met voeten te treden, zijne natuurlijke rechten uit de hand te smijten, ten gevalle der overheersching, zal, ten tijde zijner benaauwdheid, zelden een Verlosser vinden, die uit edelmoedige grondbeginzels werkt. De eerlijke Wijze kent de waardij van zulk een Volk, en treed te rugge. Indien hij het redde, wat zou zijn loon weezen? - Men leeze de geschiedenissen, en men beschouwe met verbaast-

heid en verontwaardiging, dat zijn Vaderland de edelste en grootmoedigste diensten te bewijzen veelal de kortste en zekerste weg is, om er uit gebannen te worden, of er het hoofd op een Schavot te verliezen.

De Baatzugtige, de Heerschzieke, derhalven, vermomd, onder de schoonste naamen en bekoorlijkste gedaante, treed ten toneele; bonst de Dwinglandij van den Zetel, om er zelf een willekeurig gebied te voeren.

De Tijrannen hebben hunne vertrouwden, hebben hunne Vrienden en Martelaaren, veelal in grooter getal dan de beste Koningen. 't Is het zwak, het onöverwinlijk zwak van den sterveling, om altoos de hand te leenen aan het geen hem ramspoedig maakt, en, als er geene onheilen zijn, zig zelve onheilen te scheppen.

Zebul bleef de zijde van Abimelech toegedaan. Hij onderhield eene heimlijke verstandhouding met dien Vorst. Misschien was hij doorzigtig genoeg, om te zien dat de andere partij slegts het hoofd opstak om verbrijzeld te worden: zekerlijk kende hij den Staatsregel, om altoos den sterksten op zijde te blijven.

Geheime boden onderrigteden Abimelech van den toedragt der zaaken te Sichem. Zebul deed hem zijne vijanden tekenen en gaf hem

den besten raad, om dien Volksopstand te kunnen dempen.

Wat baat het een Volk zig tegen zijnen Overweldiger te willen verzetten, zo lang het verraaders in zijnen boezem kweekt! - helaas! - leert de ondervinding niet, dat men aldus zijne kluisters vermeedert en den val van zijn Vaderland verhaast?

Abimelech nadert, met zijne bedreeven krijgsknegten, in 't heimlijk, en bij den nacht, de stad. Hij legt verborgen hinderlaagen, en vertoeft op de gunstigste gelegenheid, die zig zal aanbieden.

De vertrouwling der Sichemiten Gaal, ziet met zijne eigen oogen 's vijands troepen, en echter weet Zebul hem te ontpraaten het geen hij zo duidelijk aanschouwde.

Zo gaat het wanneer men blindling zijn vertrouwen wegsnijt, en met verdagte Perzoonen bestaat te raadpleegen. Zo gaat het den listigen en geweldigen, wanneer het besluit des Hemels is, hen te straffen en te doen vallen. Zij zien voor hunne oogen het gevaar, en gelooven er niet in.

Toen het te laat was herkende Gaal zijne naderende vijanden. Zebul deed hem een gevoelig verwijt, en daagt hem uit heen te gaan, om te

strijden tegen den geenen, die Gaal weleer klein geächt en verächt had.

Zijne vijanden klein te achten is bijna een zo groot gevaar, als zijne Vijanden hem immer berokkenen kunnen. Hier uit toch word zorgloosheid gebooren, en den zorgloozen behoeft men meestal slegts aantevallen, om hem te overwinnen.

Met een schielijkbijééngeraapte krijgsmagt trekt Gaal uit. Onbedreevenheid, wanörde, schrik, - zie daar de sterkste vijanden, die Gaal op de vlugt joegen, toen hij naauwlijks de kragt van Abimelechs helden beproefd had!

Zij die tegen Tijrannen zig willen verzetten, moeten dubbel ervaren zijn, en dubbele kragten hebben; want immers is het een der grootste zorgen der Dwinglandij, om met kragt en geweld te handhaaven, dat zij met onrecht en bloed verkreegen heeft. Een waar Tijran waakt met duizend oogen. Die slegts met een zwijgende nieuwsgierigheid zijn troon nadert, loopt gevaar van voor een staatsmisdad te zullen boeten.

Zebul voltooide het werk van zijnen Meester en verdreef Gaal met zijnen aanhang uit Sichem.

Negen en dertigste hoofdstuk.**De historie van Abimelech.*****(Tweede Vervolg.)***

De bestemming der Burgeren van Sichem was te vallen, - te vallen door de hand van hem, wiens heerschzugt zij ondersteund, en wiens wreede bloeddorst zij ten dienste gestaan hadden.

Ten allen tijden was de rechtvaardigheid van het opperbestuur kenlijk in de gebeurtenissen die groot genoeg waren, om de opmerking der Volken te verdienen. De boosheid zegepraalde dikwijls, doch nimmer ontweek zij de welverdiende straf: was die straf niet zichtbaar in dit leeven, een sidderend sterfuur kondigde eene wreekende eeuwigheid aan.

Abimelech bediende zig van de gelegenheid en verwon de Burgers van Sichem bij verrassing.

Te vergeefsch verdedigde zig de Stad, met het rampzalig overschot afgestreedene krijgsknegten: Abimelech nam de Stad in en hervormde ze in een eeuwige puinhoop.

Dat de onëindige Goedheid zig eeuwig op den doolenden Mensch zou wreken, is een denkbeeld, niet ontsprooten uit de waarheid der zaak; maar ontleent van de zugt der Beleedigden, die hunne wraak de eeuwen tragten te doen verduuren.

Geen sterkte kon ten schuil- of verdedigplaats der vlugtenden strekken. Abimelech, geene middelen ontziende, van welk een aart zij ook waren, wilde overwinnen, - en het viel hem niet moeilijk. De Toren te Sichem, waarop duizend ellendelingen het veege leeven bergden, kon niet stormenderhand ingenomen, maar wel verbrand worden. Abimelech bezefte zulks, en lag deeze wijkplaats in den asch, ten koste van duizend levens.

Veertigste hoofdstuk.
De historie van Abimelech.
(Derde Vervolg.)

Abimelech was een volkomen Tijran. Hij had te veel gedaan, om half werk te doen, ente wei-

nig, om zig van de heerschappij voortaan volkomen verzekerd te houden.

Hij toog naar Thebez. Een stad welke zig insgelijks tegen hem aankanttede, daar die, na het verlies van Sichem, slegts te naderen was, om overwonnen te worden.

Hij nam deeze Stad in. Alle de Burgers vlooden naar een Tooren, een sterkte, te midden in de Stad, - en het was hier, dat de ontzaglijke wraak, - de wraak des getergden Hemels hem verwagtede.

Volken der Aarde! vergramt u niet te zeer op uwe Dwinglanden. De Hemel heeft uw zaak voor zijne rekening genomen. Uwe geweldigen worden voorspoedig; zij waanen met een enkelen stap het toppunt hunner wenschen te zullen bereiken: Alles voorspelt hen een gelukkig slaagen. Zij doen dien stap; - een kleinigheid werpt zig tusschen beiden, - en de vertoorende Godheid toont, dat zij de rechten der menschheid handhaaft, daar de Tijran; te midden op den loopbaan van zijn ingebeeld geluk, in den gaapenden afgrond van zijn onherstelbaar verderf nederplotst.

Deeze Toren was eene veraglijke tegenstelling aan de zegevierende trotschheid van Abimelech. Hij besluit dien te bestormen, en dat te

veel tijd wegsleepende, geeft hij andermaal de wreedheid gehoor, en wil hem verbranden.

Vol waan van eindelijk over alles te zullen triumfeeren, nadert hij de sterkte, met den stap van een fieren overwinnaar.

Toen zag de langgetergde Hemel neder. De Godlijke wraak donderde over Abimelech, over den Moorder zijner broederen, over den verdrukker van zijn Vaderland! - Hij moet niet vallen door de hand van een Held, - zulk een eerlijken dood verdiende hij niet. - Een zwakke hand, de hand eener Vrouwe, moest hem zijne gruwelen betaald zetten, en zijn hoogmoed, door eene onuitwischbaare schande, voor altoos vernederen.

Deeze ongevreesde hand grijpt een steen; stelt al haar kragten te werk, om dien optetillen, en smijt hem van boven neder, den fieren Dwingeland op den schuldigen kop.

Abimelech duizelig, bedwelmd, verbaasd, beseft zijne schande, en poogt die voortekomen, door zijn schildknaap te gebieden, dat hij hem doorsteekte.

Daar viel Abimelech! - daar viel de verwaande Dwingelandij! - De schuldige ziel, gedaagd voor de hoogste Rechtvaardigheid, verliet met onwil den aangebeeden ramp,

- en werd de eeuwige prooi van de blaakenden afgrond.

Dit is het lot der Tijrannen, die zig tegen den Hemel aankanten! Dit is het lot der Volken, die hunne vrijheid veil hebben; hunne rechten verkoopen; de overheersching toejuichen en zelve hunne kluisters smeeden.

Laaten wij, mijne Toehoorders! nu nog kortlijk eenige leeringen voor ons zelve uit het verhandelde trekken.

Een en veertigste hoofdstuk.

De lezer word verzogt zelfs de toepassing te maaken.

Het Boek is uit.

Niemand mijner Leezers, - hier van ben ik volkomen overtuigd, - had immer Predikationen van mij verwacht, - mogelijk echter mishagen zij hem niet, - mogelijk, zeg ik, want zekerheid heb ik niet. 't Is daarom vei-

ligst met schrijven uittescheiden, alvorens mijn Leezers ophouden met lezen.

Ik laat derhalven de toepassing agterwegen, en verzoek al mijn Leezers, die verstand genoeg hebben, om mijn Predikatie te leezen, om er ook zelve de toepassing op te willen maaken.

De gansche Gemeente schein zeer voldaan te weezen, de Schout en zijn Secretaris alleen zagen vrij donker. Er was zelf een voorstel onder de gegoedste Dorpelingen, om een collecte te doen, ten einde voor dat geld het Logement weder op te bouwen en den ongelukkigen Jothamist een heerlijke begraafnis aan te doen.

Mijn nieuwe Vrouw inzonderheid was zeer in haar schik. Nu, zeize in 't naarhuis gaan tegen mij, nu zal ik pas beginnen te leeven.

Ik gevoelde al het genoegen, dat men gevoelen kan, wanneer men welmeenend geprezen word. Ik maakte alrede een groot plan, om door uitgezogte en bondige Predikationen ten allen tijden te behagen.

Vol innig genoegen en met alle blijken van vermaak kwamen wij te huis: mijn Egtgenoot wilde mij om den hals vliegen, om mij een kuschje van dankbaarheid te geeven, toen wij beiden onze oogen opsloegen, en die vervloekte sluitmande te midden op de vloer zagen staan.

Wat is dit? vroegen wij beiden gelijk, en beiden even zeer ontsteld.

Mijnheer! antwoorde de meid, deeze sluitmande is te rug gezonden, om dat de Commizen hem op de grenzen gevisiteerd hebbende, bevonden hebben, dat er smokkelgoederen in waren, die niet verzonden mogen worden.

Ik en mijn Vrouw keeken elkander zeer bedroefd aan.

Geen zwaarigheid! zei mijne schoone. - Daadlijk pakte zij al haar juweelen en geld; liet een rijtuig komen; nam mij bij de hand en deed mij naast haar zitten.

Hoe Jufvrouw! vroeg de meid, gaat gij op reis?

Ja! was het antwoord, wij gaan de Commizen zelf spreken. - Zet de mande maar zo lang in de kelder en sluit de kelder op 't nagtslot, zo dat er niemand in kan.

En aldus reed de Reiziger met zijn nieuwe Vrouw naar de Commizen, - welken wij in gedagten voorbijreedden, en kwamen in het Land der Doch hier over een geheel nieuw boek.

E i n d e .